

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

- + *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
- + *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
- + *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
- + *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via <http://books.google.com>

3016

A

42

›

3016

VEERTIEN JAREN
IN *BELGIË*,
EN
VLUGT UIT *BRUGGE*.

DOOR

P. VAN GENABETH.

A

42

N.S

3016

A42

B

3016

A42

P

VEERTIEN JAREN
IN *BELGIË*,
EN
VLUGT UIT *BRUGGE*.

3018
#42. 205
K. 26

VEERTIEN JAREN
IN BELGIË,

EN

VLUGT UIT BRUGGE;

GEVOLGD VAN BIJLAGEN,

ALSMEDE VAN EENEN BRIEF AAN EEN
LID VAN DE TWEEDE KAMER DER
STATEN-GENERAAL, OVER HET
AANGEBODEN EN SEDERT INGE-
TROKKEN ONTWERP VAN WET
OP HET ONDERWIJS;

DOOR

P. VAN GENABETH,

LAATSTELIJK PROF. DER VADERLANDSCHE
LETTEREN AAN HET ATHENAEUM TE
BRUGGE, LID DER MAATSCHAPPIJ VAN
NEDERLANDSCHE LETTERKUNDE TE
LEYDEN.

Te AMSTERDAM, bij
SCHALEKAMP EN VAN DE GRAMPSEL.

MDCCCXXXI.

Dit Werk is gedrukt, ter Drukkerij van den
Ondersgetekenden alhier.

Amsterdam den
4de Maart 1831.

J. van Nieuwen

*Langsbaren van het Gemeentebestuur
der W. S. Provincie, dat den Ondersgetekenden
als lid van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
aan de Wet van 25 Januarij 1831.
aanhielden den 4^{den} Maart 1831.
J. van Nieuwen*

*
*   *

Men verwachtte in deze bladen geene breede beschrijving van de zeden, gebruiken en bijzonderheden der Belgen, waartoe de opmerkingen van den schrijver, gedurende een veertienjarig verblijf onder hen, hem stofs genoeg gegeven hebben. Hij levert slechts een verhaal van gebeurde zaken. In de Zuidelijke Provinciën van het Koninkrijk der Nederlanden in eene openbare betrekking gestaan hebbende, zal men het hem niet ten kwade duiden dat hij zichzelven afvraagt, of hij aan zijne roeping en de vervulling zijner maatschappelijke pligten voldaan heeft,—

en, bij de innige overtuiging hiervan, zijn hart uitstorte in den boezem van zijne Land- en Stadgenooten, voor wie zijn geschrijf niet geheel onbelangrijk zijn zal. — Men beschouwe het echter als geene eigenliefde, wanneer hij gedwongen is van zichzelf te moeten spreken. —

P. VAN G.

zijn ha-
and. a
iet gehei
ouwe he
hij g.
eken. -

G.

Naauwelijks had in November van den jare 1813 het uur der verlossing van vreemde verdrukking geslagen, — naauwelijks had het oude *Nederland* zijne onafhankelijkheid herkre- gen, of het belang der staatkunde vorderde eene hereeniging van gewesten, weleer onder het gebied van eenen *KAREL den vijfden*, doch sedert meer dan twee eeuwen door den moed onzer vaderen, door godsdienst, zeden en ge- bruiken van elkander gescheiden. Die her- eeniging was voor onzen leeftijd bewaard. — Met weêrzin echter en niet zonder smart zagen wij dezelve te gemoet, vermits daardoor de voor- malige en tevens roemrijke onafhankelijkheid der zeven Vereenigde Gewesten haar volle be- slag niet konde verkrijgen. Vele opofferingen werden er vereischt; maar, onder eenen Vorst uit het huis van Oranje, onder den Doorluch- tigen Nakomeling van eenen *WILLEM den eer- sten*, konden wij ons deze herëeniging en deze

A op-

opofferingen met lijdzaamheid getroosten. — Vol vertrouwen, vol bereidwilligheid, en met de zuiverste bedoelingen, reikten wij den *Belgen* de broederhand. Door dweepzucht en bijgeloof, door domheid en huichelarij beheerscht, was de invoering van een verbeterd onderwijs, als de grondslag van alle verlichting, een der weldadigste middelen om hun geluk te bevorderen, en daardoor den broedcrband naauwer toe te halen. De herstelling der medertaal, in de meeste gewesten van *België* nog gesproken, maar verbasterd en verwaarloosd, en elders geheel verlaten, moest hoofdzakelijk medewerken om met ons weder een eigen zelfstandig volk te worden. — Ook hieraan had ik mijn deel. Door hooger magt geroepen, stond ik reeds in 1817, op de uiterste grenzen des Rijks, in het land der *Nerviërs* eene taal te verkondigen, die den bewoners van het oude *Tornacum* natuurlijk vreemd in de ooren klonk. (*) Onwrikbaar als de krijgsman op een' voorpost, blootge-

(*) Ik was alzoo de eerste en de oudste in de Zuidelijke Provinciën die met dit onderwijs een aanvang nam, vóór dat iemand der hoogleeraren aan de Universiteiten, noch aan de Athenaei of Kollegiën daarmee begonnen was.

gesteld aan den eersten aanval des vijands; worstelende tegen allerlei listen en lagen, verliet ik dezen standplaats niet dan na de eerste lauweren te hebben geplukt, en zoo ik mij durf vleijen, de goedkeuring verdiend van hem die thans in de hoofdstad van ALBION onze geliefden Monarch vertegenwoordigt. — Z. M. zelve heeft toen niet zonder welgevallen kunnen zien, hoedanig het aldaar bij de studerende jeugd gesteld was; en dezelfde jongeling die toenmaals de eer had Hoogstdezelfen in de *Hollandsche taal* te begroeten, is sedert opgetreden als vertaler van het uitmuntende werk van SIMON STIJL: *de opkomst en bloei der vereenigde Nederlanden* (*). — Nimmer durfde ik mij voorstellen bij dat gedeelte der *Walen* eenige vorderingen te maken in de verbreiding der Nederlandsche letteren, vermits geene andere volstrekt dan de Fransche taal bij hen in gebruik is. Maar de *Henegouwers* zijn, bij meerdere verlichting, vlug van bevassing, en onderscheiden zich door een scherpzinnig oordeel. Bovendien verdient het

(*) Even zoo is door een' ander mijner leerlingen vertaald: VAN DER PALM's, *Gedenkschrift van Nederlands Heersfelling*. Het eene gedrukt bij BREST VAN KEMPEN, te *Brussel*; het andere bij BOGAERT-DUMORTIER, te *Brugge*.

het opmerking dat, waar men eene vreemde taal geheel onkundig is, hiertegen minder vooroordeelen bestaan dan dáár, waar diezelfde taal verbasterd gesproken en geschreven wordt. — Uit den aard volgt dus dat de *Walen*, en ook geboren Franschen, in de beoefening der Nederlandsche taal meer vorderingen maakten dan de stijfkoppige *Vlamingen*; en ongelooflijk zal het toeschijnen wanneer ik, uit liefde tot de waarheid, en zonder groot spreken, verklaar dat jongelingen, die mijne lessen volgden, niet alleen in *twee* jaren, maar zelfs binnen den tijd van *één* jaar het zoo verre gebragt hebben, dat zij onze taal tamelijk spreken, en *bij uitstek* wel verstaan en schrijven kunnen. — Behalve mijne gewone ambtsverrigtingen hield ik mij te *Doornik* ook bezig met het oprigten van een genootschap, waarin ik, met behulp van eenige dáár toen wonende Hollanders aanvankelijk slaagde. Hetzelve had geene eigenlijke beoefening der Nederlandsche letterkunde ten oogmerk, offchoon de leiding daartoe eenigzins strekte, door in het vervolg ook *inboorlingen* als leden in dit gezelschap op te nemen, ten einde zich langs dien weg met de Nederlandsche spraak gemeenzaam te kunnen maken, zoo als ik dit vroeger met eenige jongelieden
ten

ten mijnen huize kosteloos begonnen had. — De oprigting der *Maatschappij van Weldadigheid* in de Noordelijke Provinciën, spoorde mij aan tot navolging, en leide den grond tot dezen vriendenkring, in wiens boezem men zich bij afwisseling door voorlezingen van Vaderlandsche dichtstukken vermaakte, terwijl nu aan ieder de gelegenheid gegeven werd, om tegen eene zeer geringe bijdrage, aan die weldadige inrigting deel te nemen, waardoor mijn oogmerk tevens dubbel moest bereikt worden. — Eene subcommissie dier Maatschappij (ook *toen* de eerste in de zuidelijke gewesten (*)) werd op mijne uitnoodiging en voordragt door de Regering van *Doornik*, volgens de door mij in het Fransch vertaalde wetten en voorschriften, benoemd en aangesteld. Zij bestond uit de aanzienlijkste ingezetenen; maar het stedelijk bestuur liet het bij deze benoeming staken, en zocht, door nietige uitvlugten, allen verderen aanzoek om een lokaal voor de vergaderingen, zelfs in een gesticht der Godshuizen, te ontwijken. Hierop ontving ik van de permanente commissie in 's *Hage* eene aanschrijving om vooreerst geene verdere stappen te doen, vermits zij zelve der Regering,

(*) Zie het tijdschrift *de Star* van 1818.

ring, doch vruchteloos, om medehulp verzocht had. Later is deze instelling door hooger tusschehkomst tot stand gebragt, maar met moeite staande gehouden. Trouwens, de ondervinding heeft ons geleerd dat de Belgen, uit zichzelf tot geene grootsche en schoone ondernemingen in staat zijn; want, zonder de edelmoedigheid van Prins FREDERIK waren de Koloniën der Maatschappij van Weldadigheid in het zuiden, bij gebrek aan geldelijke bijdragen, reeds lang verlaten en vervallen. Ja, edele Vorst! zulk eene instelling alleen, dit gedenkteeken van uwen roem, door den vreemdeeling bewonderd, en op welke de regtvaardige nakomelingschap met dankbare verrukking staren zal, moest genoeg geweest zijn om den *Belg* diepen eerbied in te boezemen voor uw Doorluchtig Geslacht, en om door een *Brusfelsch* Congres met geen' snooden ondank beloond te worden. Die snoodaards, (want waar zijn de regtvaardigen en goeden onder hen, die zich met kracht en verontwaardiging tegen de kwaden verzetten) — die verachtelijke snoodaards, onder welke zich wezens bevinden die bij de schaduw van *uwe* deugd niet kunnen reiken, vergaan éénmaal onder den vloek hunner eigene kinderen tot in verwijderde geslachten! —

De

De schrandere Staatsman, in VAN DER PALM's *Gedenkschrift* met gulden letteren prijkende; noodigde mij uit om de Stad *Doornik* te verlaten, en „elders (het zijn de woorden van Z. Exc. den heer FALCK) eene standplaats „te betrekken, vrij van de onaangenaamheden „die mij verder belet hadden *dat* nut te sticht „ten hetwelk ik mij had voorgesteld, en dat „het *Bestuur* reden had van mij te verwacht „ten. Elders, maar vooral te *Brugge*, kon „de mijn scheepje onder betere voortteekenen „in zee gaan.”

Wat ik te *Doornik* onverdiend heb moeten lijden en uitstaan; welke vervolgingen ik ondergaan heb van huichelende Jesuiten en hunne aanhangers, zoo zelfs dat een *dak* mij geweigerd werd om te huisvesten, zijn bijzonderheden welke behóóren tot de beschrijving der lotgevallen eens enkelen persoons. De standvastigheid alleen, gepaard met een rein geweten, hield mij staande te midden van alle verdrukking die menigeen tot vertwijfeling zoude gebragt hebben. Hoe groot die verdrukking geweest zij, kan blijken uit een brief, mij den 5 Januarij 1829 (*), door een
braaf

(*) Zegge 1829, dus elf jaren na mijn vertrek uit *Doornik*.

braaf *Doorniksch* burger geschreven. „... Bien
 „ souvent vous êtes le sujet de notre conver-
 „ sation. Lorsque nous parlons de personnes
 „ qui doivent *détester notre ville*, Monsieur
 „ et Madame VAN GENABETH sont nommés;
 „ car, lorsque nous pensons aux peines et
 „ aux vexations de tous genres que vous avez
 „ souffertes.... Cependant, la Providence,
 „ qui soutient de braves gens, ne vous a
 „ jamais abandonnés.”

Vermoeid van alle vervolging, was de rust
 eene behoefte voor de ziel. Welligt vond ik
 die te *Brugge*. Het schilderachtige van *Vlaan-
 deren*, de eenheid van taal, de overeenkomst
 van zeden en gebruiken met die der bewoners
 van het naburige *Zeeland*, en daarbij het
 denkbeeld vooral: ik nader den Vaderlandschen
 bodem, speelden in de verbeelding en noop-
 ten mij om het voormalige *Venetie* van Neder-
 land te gaan bewonen. — Zoo trok ik dan in
 December 1819 binnen die oudtijds zoo be-
 roemde stad; maar bij de eerste schrede ver-
 dween voor mij al het *ideale* dat zich in den
 geest gevormd had.

Het treurig aanzien van vervallene groot-
 heid, het sombere gelaat van hare bewoners,
 grootendeels gekenmerkt door domheid en
 bijgeloof, luiheid en zedeloosheid, weelde en
 wel-

wellust, wekten in mij nog grooter weemoed, terwijl hunne verbasterde spraak mij als een wangeluid in de ooren klonk. Ongevoelig voor het bekoorlijke der natuur, smaken zij nimmer de genoegens welke de heerlijke omstreken den vreemden wandelaar zoo mildelijk aanbieden; kortom, ik gevoelde mij nog verre van den Vaderlandschen bodem verwijderd.

In diep gepeins verzonken, stond ik daar een plan te beramen, naar 't welk ik dien tweeden post behoorlijk zoude handhaven. De Fransche taal was in de middel- en hoogere klassen overal ingedrongen; en het liet zich aanzien dat, uithoofde van den slechten geest, de strijd langdurig en hardnekkig zijn zoude. Uit de Hoofdplaats toch moest al het goede of kwade zich over de Provincie verspreiden. Met behulp van eenige welgezinde Belgen (*) niet tot de stad en Provincie behoorende, werd de oprigting bevorderd van een genootschap uitsluitend der Vaderlandsche taal- en letterkunde toegewijd. De eerste plegtige vergadering tot de eigenlijk gezegde werkzaam-

he-

(*) Het spreekt vanzelf dat, bij de beschouwing der *Masfa*, er eene uitzondering is op den regel, en er ook brave lieden gevonden worden onder de menigte van schurken en deugnieten. —

heden werd door mij geopend met het houden eener redevoering: *over het noodzakelijke van de dankweeking der volkstaal, en de genoegens daarmede verbonden.* De herhaalde toejuiching en luide goedkeuring, waarmede ik bij het verlaten van het spreekgestoelte begroet werd, — het aanzoek om dit geschrift ter perse te geven, en hetwelk dan ook een tweeden druk heeft mogen beleven, was daar, bij de eerste ontmoeting, eene overwinning op de vijanden der moedertaal (*). Lang bleef men het veld behouden, tot dat eene tweede redevoering: *over het ongegronde der vooroordeelen tegen de Nederlandsche taal,* de zege voltooide. Deze werd door mij in den jare 1822 in het openbaar gehouden op eene plaats, waar, sedert dertig jaren, voor het eerst in het Nederduitsch gesproken, en door allerlei listen en kabalen van Franschgezinden alles, doch te vergeefs beproefd werd om mij de spreekplaats te doen verlaten (†). Door de overtuiging van hetgene door eenen VAN

MAER

(*) Zie den hierachter gevoegden brief N°. 1.

(†) In het Athenaeum, bij gelegenheid van de plegtige prijsuitdeeling aan de kweekelingen van gemeld geslacht. Langen tijd klonk die taal in de oren. Zoo zeer had ik de vijanden getroffen, dat zij het sedert twee jaren nog niet vergeten hadden. —

MAERLANT, STEVIN, KILIAEN (*) en anderen op den Belgischen bodem voortgebragt en der duisternis weder onttrokken was, breidde de taal zich meer en meer uit, in weêrwi van vooroordeel en onkunde. De ingedrongen taal der Franschen week meer en meer voor die der Nederlanders. — Het was een lust de studerende jeugd de moedersprake te zien beoefenen. De stad *Brugge* zelve, bij hare toenemende verfraaijing, kreeg van lieverlede in taal, bestuur, gebruiken en uiterlijke gedaante, het aanzien eener Noord-Nederlandsche plaats. Hier was ik, eenige jaren geleden, getuige van eenen tooneelkundigen wedstrijd van uiterlijke welsprekendheid die mijne verbazing ten top voerde. Hier hoorde ik met een onuitsprekelijk genoegen, in zuivere taal, deftige en boertige alleenspraken van onze beste tooneelschrijvers met de gepaste eigenaardigheid uitspreken. — En hier ook heeft men zich tevens kunnen overtuigen van den invloed des tooneels op een volk, indien de Vaderlandsche taal daarbij den voorrang heeft, en door de

Over-

(*) HUYDECOPER zelf, met de regtzinnigheid den Hollander eigen, noemt het woordenboek van den laatste, den eenigen fakkel waaraan wij, ter beschaving der moedersprake, het licht ontfoken hebben. —

Overheden wordt aangemoedigd. — Dit was echter wel niet het geval bij eenige Edellieden en volksleiders van den zoogenaamden *bon ton*. Dezen verkozen liever, in hunne domheid en onkunde, bij een slecht Fransch, een plat, walgelijk verbasterd Vlaamsch te spreken, hoedanig men onder den gemeenen man naauwelijks hoorde, dan zich met den deftigen burgerstand, wien het aan geen goeden wil ontbrak, op de beoefening der landtaal toe te leggen, — terwijl die *valsche toongevers*, in alles de Franschen willende naäpen, daartoe zoo weinig geschikt zijn dat zij, door diezelfde Franschen, bij de fabel van den *ezel en het schoothondje* vergeleken worden. Niettemin zag men overal genootschappen en Rederijkamers, ter aankweeking der Vaderlandsche letteren, tot stand gebragt of herleven (*). Reeds konde men zich over geheel *West-vlaanderen* met eene volkomene overwinning vleijen, toen een tweede, maar tevens geduch-

(*) Jammer dat, bij gemis van al mijne boeken, die even als mijne meubelen, in de haast zijn achter gelaten, ik thans niet in staat ben dit met bewijzen te staven. Toevallig vind ik onder eenige geredde papieren een dichtstukje, dat ik aardigheidshalve hierachter geplaatst heb, onder N^o, 2.

duchter vijand op nieuw te voorschijn kwam.

De koude onverschilligheid voor het eigene openbaarde zich met al de *phlegma* den Vlaming eigen. Die éénmaal betoonde verkleefdheid aan hunne taal, gedurende het Napoleontische bewind, toen alles in het Fransch gevorderd werd, — en de Vlamingen, tijdens eenen letterstrijd te *Gend*, den lof des overwinnaars van *Friedland* bezingende, zulks deden in de tale des lands, ondanks de uitnoodiging van den *Prefect* om aan het Fransch de voorkeur te geven, — komt mij eenvoudig voor als *een trek naar het verbodens*, voortvloeiende uit een' geest van tegenstreving, waarvan zij onder het gematigd bestuur van onzen zachtmoedigen Koning, blijken genoeg gegeven hebben. Ware het onkunde geweest in de taal van *RACINE*, dan althans moest de voortdurende beoefening der moedertaal den Belg niet onverschillig zijn. Maar ook dit was voor velen weder een geboden iets, om er zich later tegen te verzetten. — Ondersteund door koppigheid, eigenbelang en afgunst, gaf die onverschilligheid den verborgen vijand moed om met al de wapenen der valschheid de invoering van het goede te bestrijden. Toen heb ik mij kunnen overtuigen dat de Belg, bij gebrek aan Nationalen geest,

geest, zich door onbestendigheid tevens kenmerkt, en niets heeft van die zekere vastheid, gematigdheid, kalmte en Vaderlandsliefde, welke den Hollander zoo zeer onderscheidt. — Het vuur der Belgen is overigens gelijk aan dat van hunne brandstof. Hard van aard en moeilijk om te ontsteken, hebben hunne besmettende steenkolen de hulp van vreemd vuur noodig; en eens in gloed zijnde, geven zij eene ondragelijke doch kortstondige hitte. Deze verdwijnt eensklaps, en er is geen vonkje meer van te vinden. Wil men dus dit vuur aanhouden, dan moet men telkens nieuwen toevoer op den haard smijten. Maar ook, welk een vuile verstikkende stank en rook verspreidt zich dan somtijds niet door het geheele huis? Hoe zacht en vreedzaam daarentegen brandt en vlamt niet het Hollandsche turfvuur? De gloed blijft, bij iedere kool, inwendig en zuiver; verteert langzaam, maar nog zeer lang vindt men onder de asch eene vonk, om met de eigene stofte weér spoedig een nieuw vuur te ontsteken. — Het schijnt dat de natuur zelve, door hare voortbrengselen, het verschil van karakter tusschen de Belgen en Hollanders kennen doet; welk verschil onder de eersten nog zoo groot is als het getal hunner steden, die elkander een' onderlin-

lingen wrok toedragen, terwijl deze weder, in iedere stad, van burger tot burger is overgegaan. — Wat dan ook het lot der oproerige, ondankbare en in vele opzigten kruipende Belgen wezen moge, dit is zeker dat zij nooit gelukkig worden zullen, en niet anders kunnen geregeerd worden, dan met den ijzeren schepter van een' NAPOLEON.

De werkzaamheden van het Brugsche Departement der Maatschappij: *tot Nut van 't Algemeen*, aan welks oprigting door mij reeds in den jare 1819, de eerste hand gelegd werd (*), moesten insgelijks mijn doel helpen bereiken, namelijk: om door de verspreiding van hare werken, en het oprigten eener bibliotheek, het lezen in de gekuischte moedertaal te bevorderen. — Hierin mogt ik aanvankelijk slagen, Bij sommige *inboorlingen* zelfs van den middelstand, zag ik die werken, vooral de redevoeringen, met fraaije banden in hunne boekverzamelingen prijken, en hoorde ik menigmaal over den inhoud met lof en geestdrift spreken; terwijl andere, omringd

(*) Door tusschenkomende vertraging kwam hetzelfde niet eerder tot stand dan in het voorjaar van 1820. Het was nogtans, na het Departement van *Dixmuiden*, het eerst in werking in de Zuidelijke Provinciën. —

ringd van hunne huisgenooten, de ontvangene werkjes zaten voor te lezen; — en ondanks de tegenwerking eener blinde en verblindende Belgische priesterpartij, waren er vijf departementen in deze fanatieke Provincie tot stand gebracht. Ongeloofelijk was de bijval der ingezetenen, wanneer zij de plegtige uitdeeling der Eereblijken voor edelmoedige bedrijven bijwoonden. Dan hoorde men dikwijls uit veler mond den lof der Maatschappij vermelden, en zeggen: *wat er de priesters ook tegen hebben, wij zien toch niet dat het eene slechte instelling is.*

Behalve de uitreiking dier menigvuldige Eereblijken in geld en medailles, die mij gedurende tien jaren, zoo veel arbeids gaven, vermits meest alle stukken dienaangaande, van de plaatselijke besturen, mij door den Heer Gouverneur werden toegezonden, en die, meest altijd gebrekkig en slecht gesteld, eene zeer lastige briefwisseling tot onderzoek veroorzaakten, welke ik als Secretaris, op wien toch alles nedervalt, mij belangeloos getroostte, omdat ik voor eene goede zaak werkte, — was het kosteloos onderwijs aan behoeftige kinderen, — het uitdeelen van brood aan de armen, bewijs genoeg om het volk van het Nut der Maatschappij te overtuigen.

Dit

Dit bleek vooral ook in den vorigen winter, toen reeds *eene zekere gisting* onder het gemeen zich openbaarde, en ik, met eene *petitie* in de hand, doch niet voor *grieven*, bij alle leden rondging, om voor brood te reekenen. Velen echter hadden mij dit afgeraden, vreezende de Priesters op den hals te krijgen. — Dezen toch verboden, ofschoon te vergeefs, den armen *dit* brood aan te nemen, of wisten de tot dit einde afgeleverde kaartjes, van sommige leden in te houden. Het Departement was alzoo het eerste en eenige, dat toen eene *zeer aanzienlijke* hoeveelheid broods uitreikte, terwijl de ultra liberale genootschappen zich om het lot der schamelen niet schenen te bekommeren.

Trouwens, het is bekend hoe groot de weldadigheid zij der Belgen. Dit is gebleken in den jare 1825, toen eene verschrikkelijke overstroming verscheidene Noordelijke streken teisterde, en er, ten behoeve der noodlijdenden, eene inzameling van penningen door het geheele rijk bevolen werd. In *Vlaanderen* moest men deze liefdegiften door alle middelen *afpersen*; terwijl van den kansel gepredikt werd, dat die onheilen eene straffe des Hemels waren, zonder te beseffen, dat juist diezelfde natuurrampen eene

B

ver-

verborgene weldaad zijn der Voorzienigheid, om de grootheid van den mensch te doen ontwikkelen.

Naar hunne weldadigheid is dan ook hunne dankbaarheid af te meten. Hebben zij, in deze dagen, hiervan in het algemeen hunne edele gevoelens doen blijken, dan is het niet te verwonderen, dat ieder *individu* in het bijzonder, dit schoonste gevoel van den mensch *zoo treffend* deed uitkomen; want velen, zelfs leden van het Departement, schenen ten laatste te begrijpen, dat ik tot al die werkzaamheden *verplicht* was, en er loon voor trok! Van wien? dit wisten zij even zoo min te zeggen als ik.

Dit ging eindelijk zoo verre, dat een persoon, wien ik door mijn schrijven de *Broederorde van den Nederlandschen Leeuw*, en eene *gratificatie* bezorgd had, (die hij trouwens voor zijne menigvuldige edelmoe-dige bedrijven wel verdiende,) waarschijnlijk door opstoken, zulks geen' dank scheen waardig te achten. — Een en ander gaf dan sommigen anders denkenden lieden, wel eens aanleiding te zeggen: „Mijnheer, indien gij onder „ NAPOLEON's bestuur zóó veel nuts gedaan, „ zóó veel in zijn belang gewerkt, en zóó „ veel verknochtheid getoond hadt, als gij „ thans

„ thans in al uwe betrekkingen aan den dag
„ legt, — gij zoudt zelf reeds, als vader
„ van een talrijk huisgezin, met een° voordeeler
„ post begunstigd zijn. Hoeveel baatzuch-
„ tige eerloozen, listige vleijers en vrienden,
„ weten zich onverdiend geene eereteekens,
„ hogere posten en gratificatiën, meer be-
„ dragende dan hun jaarlijksch traktement, te
„ bezorgen. Gij ziet dus, dat de paarden,
„ die de haver verdienen, weinig krijgen; en
„ indien men hun al eens een handje vol
„ *extra* toewerpt, dient dit slechts om hen
„ staande te houden, terwijl zij het met hun
„ zweet betalen moeten. — *Sic est.*”

Ik hoorde deze woorden met bedaardheid
aan, zag uit wiens mond zij kwamen, wist wat
zij beteekenden, en — kende mijn’ pligt.

Een der meest geachte en verlichte Priesters
van *Brugge*, was, gedurende één jaar, zelf
Lid van het Departement. — Hij werd ge-
noodzaakt voor zijn lidmaatschap te bedan-
ken, wilde hij van zijn Priesterambt niet
worden afgezet, terwijl hij ongetwijfeld eene
acte van berouw heeft moeten afleggen. En,
hoezeer in geene de minste aanraking meer
zijnde met het Departement, welks leden hij
zorgvuldig, ja zelfs hunne woningen moest
vermijden, zoo heb ik toch nimmer vernomen,

men dat hij hun de *absolutie* geweigerd heeft, zoo als andere Belgische Priesters gedaan hebben. — Vele leden stonden in betrekkingen, waarop die heerschzuchtige en *domme* geestelijken (*), regstreeks invloed hadden, zoodat zij gedwongen werden van hun lidmaatschap af te zien, wilden zij van hun bestaan of brood niet beroofd worden. — Het kon niet misfen, hoe meer de magt en invloed dier lichtschuwende geestelijken, door 's Konings toegevendheid, toenam, hoe meer de Maatschappij in het Zuiden moest afnemen, terwijl alle verlichte instellingen van het Gouvernement moesten te gronde gaan. — Ik behoef dan ook niet te zeggen, welke hel-spraken zij openlijk van den kansel tegen mij, als Secretaris van die *zaamgerotte bende van ketters en scheurmakers* (zoo als zij ons noem-

(*) Een mijner voormalige leerlingen van adellijken afkomst, wegens bothed en beperktheid van geest, niets kunnende leeren, vraagde men den vader, wat hij met zijnen zoon zoude aanvangen? Het antwoord was: *Ik zal hem Priester laten worden!* En dit is hij nu werkelijk, roepende overluud: *Dominus vobiscum*, welke woorden hij te *Ss. Acheul* geleerd heeft. Van dezulken vormde men geestelijken! Men vrage dus, of het gros der Belgische Priesters, in geene blijvende domheid verkeeren zal?

noemden) uitbraakten. Hoe sommigen mijn huis belasterden, na alvorens de gastvrijheid genoten te hebben, en eindelijk zamenspannen, om mij te verwijderen en in het verderf storten. Hoe die wellustelingen (*) dan weder door hunne agenten, mij zochten over te halen, om, bij schoone vooruitzigten en beloften, met hen gemeene zaak te maken, en, bij verzaking van mijne beginselen, de pen tegen mijn Vaderland te rigten, en — Belg te worden! Maar daarvoor bewaarde mij de Hemel. Hoe zij de beste werken onzer geachtste schrijvers, die als prijsgeschenken gegeven werden, ten vure doemden. Hoe zij de ouders tegen mij, als Leeraar van het Athenaeum, waarschuwd en vermaanden, om mij geene hunner kinderen toe te vertrouwen, of mijne lessen te laten bijwonen; waarin die zedellooze huichelaars toch niet altijd slaagden, vermits meer verstandige ouders wel zagen, dat hunnen zonen geen kwaads geleerd, noch dat zij afkeerig gemaakt werden van de Roomsche Godsdienst; terwijl ik anderen zeer dikwijls, tot mijne verdediging

(*) Mijne pen behoudt eene nadere gelegenheid, om hierover uit te weiden.

ging hoorde zeggen: *'t is toch een fraai mannetje, dat stijf wel gezien is.* (*) Maar, het gaat met dezen lof, even als met dien, welken ik van Z. M. den Koning, tijdens het jongst bezoek van Hoogstdenzelfen te *Brugge*, (ik herhaal het zonder den verschuldigten eerbied te kort te doen) onder de menigte hoorde uitspreken: *Hij gelijkt toch een goet vent.* Helaas! wat al te goed; want door die goedheid werd Z. M. bedrogen en verraden, en kon de waarheid van getrouwe en opregte dienaars, door den stoet van listige vleijers en bedriegers niet heen dringen. —

Overtuigd dat men bij het opkomende geslacht, meer krachtadig op verbetering en beschaving konde hopen, gaf de oprigting van 's Rijks lagere school te *Brugge*, mij juist de gelegenheid tot het doen van een voorstel, om aldaar kinderen van minvermogens, op kosten van het Departement te laten onderwijzen. Het bepaalde zich vooreerst tot een klein getal, mij vleijende hetzelfde, bij vermeerdering van leden, of bij wijze van geringe bijdragen door meer vermogende lieden, tot een grooter getal te bren-

(*) *Stijf wel*, beteekent: *zeer wel*.

brengen. Zij waren de eersten, met welke deze school in 1820 begonnen is, en strekten dus om dezelve te doen opnemen, en de inboorlingen van het verbeterde onderwijs te overtuigen. — Sedert twee jaren, heeft de commissie van toezigt over die school, ik weet niet om welke reden, geene leerlingen van het Departement meer willen toelaten, offchoon twee der verdienstelijkste jongelingen, om hunne geschiktheid tot onderwijzers werden opgeleid, en dus aan de school verbonden bleven. — Maar toen ook liet ik mijne stem ten stadhuiſe in het openbaar hooren, met dat gevolg, dat er eindelijk eene wel ingerigte ſtads lagere school, van 150 à 200 kinderen tot ſtand kwam, aan welks hoofd een Bruggenaar als onderwijzer, uit de kweekſchool van *Lier* is geplaatst geworden. — Er beſtaat te *Brugge* nog eene armenschool, welke beſtuurd wordt door de zoogenaamde *extra domme Broedertjes van liefde*, die ook kinderen uit den burgerſtand wisten tot zich te lokken.

Men zag deze kleinen, bij troepjes, twee aan twee, met gekruiste armen langs de ſtraat loopen. Dit noemde men *orde* en *onderdanigheid*; ja, voor zich en de geestelijken, die zelve, gedurende twee jaren, lijnrecht tegen

de leer van het Evangelie, de taal van ongehoorzaamheid aan het wettig gezag van den kansel hooren lieten, en thans niet in staat zijn om de plunderingen van hunne eigene medeburgers tegen te gaan. — Men kan dus oordeelen welke de beginselen zijn dier *Broers van liefde* met de roede in de hand, en het onderwijs dat zij, en andere Geestelijken, den kinderen geven. — Eenmaal was ik getuige van hunne prijsuitdeeling. Daar zag ik op eene binnenplaats, (want het geschiedde in de opene lucht) eene verhevenheid, gelijkende naar eenen troon, waarop de Heeren Geestelijken amphitheatersgewijze gezeten waren. In het midden stond eene tafel met kerkboeken, rozenkransjes, *santjes*, (zegge prentjes van heiligen) en eenige kleedingstukken. — Elk prijswinnaar moest, bij het beklimmen van iederen trap, zich met gekruiste armen buigen; vervolgens, op den bovensten geknield, een *pater noster* lezen; en, bij het ontvangen van den prijs, insgelijks op zijne kniën de *benedictie* afwachten, en op dezelfde wijze, bij het afgaan, met een *ave MARIA* eindigen. Ik zag dit met stille verbazing aan; want alles geschiedde toch *ad maiorem Dei gloriam*, even als het oproerpreken van den kansel.

Hier

Hier dacht ik bij mij zelven :

De bleeke huich'larij, al draaijend met haar oogen,
Roept steeds den Hemel aan, en meent wellustigheid;
Zij is het die verschil en haat alom verspreidt,
Zij is het die tot *nog* de wereld heeft bedrogen.

Vermits wij toch van de liefderijkheid dier vrome Belgische Geestelijken spreken, zoo mag ik hier het volgende geval niet stilzwijgend voorbij gaan.

Eenige jaren geleden werd door het Gouvernement tot Profesfor der Rhetorica aan het Athenæum te *Brugge*, benoemd de heer B. . . ., bevorens *lector* aan de hooge school te *Groningen*; een man om zijne uitgebreide kundigheden in die Akademieftad zeer geroemd en geacht. Op de mare daarvan bejiverde ik mij om hem, als vreemdeling en ambtgenoot, bij zijne komst de gastvrijheid in mijn huis aan te bieden. Hij kwam; en daar juist op dat tijdstip die rampspoedige ziekte heerschte, welke *Groningen* en andere streken teisterde, verborg hij zijne klimmende ongesteldheid, die weldra een ernstig karakter aannam; zoodat, ondanks alle geneeskundige hulp, die ongelukkige, van gade en kroost verwijderd, binnen veertien dagen uit mijn huis naar het stille verblijf der dooden werd

overgebracht. Het gerucht van die aangebragte ziekte verspreidde zich spoedig door de geheele stad. Iedereen schuwde mijn huis, uitgezonderd mijn vriend de Predikant VAN ALTENA. Het ontbrak dus niet aan allerlei gezegden: dan was een mijner kinderen ziek, dan weder Mevrouw VAN GENABETH, dan weder mijne dienstmaagd, enz. enz. Harde verwijtingen werden ons gedaan, vooral aan mijne moedige echtgenoote, welke, in hare toenmaals hooge zwangerschap, den lijder nacht en dag hielp verplegen.

Het is waar, de ziekte scheen wel van dien aard te zijn dat er voorzigtigheid gevorderd werd. Maar was het dan geen mensch, geen ongelukkige dien men helpen moest? . . . . Had men hem de gastvrijheid niet aangeboden?... *Smijt hem de deur uit — steekt hem in het hospitaal*, was het zeggen dergenen die huiachelende de kerk en den biechtstoel afloopen. *Gij waagt u en uwe zwangere vrouw — gij zult uw gezin om het leven brengen*, was de taal der vrijzinnigen. De eersten kregen al spoedig tot antwoord, dat zij zelven nog wel eens ten huize uitgesmeten en uit een pesthuis zouden begraven worden; terwijl zij allen zich van onze goede gezondheid, van het kort daarna ter wereld gebragte en thans
nog

nog lief springlevend kindje konden overtuigen. — Vernomen hebbende dat de lijder, die reeds het laatste uur zijn levens naderde, tot de Roomsche kerk behoorde, wilde ik ook den plicht niet verzuimen om, volgens de gebruiken dier kerk, en in het belang zijner verwijderde familie, hem de troost van de Godsdienst te laten toedienen. — Vooreerst had ik door een' oppasser, die met mij den lijder hielp verbedden, een' Geestelijke laten roepen welke als aalmoezenier van het Athenæum, en tevens als *præceptor*, met ons, en dus ook tot den kranke, in betrekking stond. Het was op mijn bijzonder verzoek en op het verlangen van den lijder dat ik hem roepen liet. Maar hoedanig was de ontvangst van den oppasser? Op de bevestiging der vraag: *hebt gij bij den man gewaakt?* riep hij, drie sprongen achteruit doende, *ga weg, weg! verwijder u!* — *schuif, schuif terug! ik zal morgen antwoord zenden*, en smeet, de deur dicht. Het antwoord zal *nog* komen. — Later zijn *Eerwaarde* hierover onderhouden-
de, schaterde hij, tot mijne verontwaardiging, in een lagchen uit, op het verhaal hoe de *natuur zich ontbonden* en den lijder alle *inwendige veërkracht* benomen had! —

Des nachts zond ik om andere Geestelijken.

Een

Een derzelve waagde het om in den morgenstond te komen, maar zij bleven altijd op eenen afstand, terwijl ik met mijne gade en den oppasser aan de legerstede des zieken gezeten was! Die brooze stervelingen, welke dagelijks met de *Godheid verkeeren!*... wat zijn zij bevreesd voor hun leven! en hoe weinig gelijken zij naar een FÉNÉLON en VINCENT DE PAUL!

Ten slotte dient nog gezegd, en daarmee zullen wij den afgebroken draad onzer rede weder opvatten, dat ik, *en om redenen*, even als een koopman bij de kerkfabriek, over den prijs heb moeten dingen en *chicaneren* om den ongelukkige, volgens de gebruiken aldaar, behoorlijk ter aarde te doen bestellen.

Het eigenlijk gezegd onderrigt bij Rijks- en Stads lagere scholen is onwidersprekelijk goed. Maar zullen de Noord-Nederlandsche onderwijzers, die ginds en elders gebleven zijn, hunne Vaderlandsche beginselen nu niet reeds verzaakt hebben, en gedwongen zijn den kinderen eenen afkeer in te boezemen van den Hollander, en haat tegen den besten der Koningen, wiens lof ik nog kort te voren bij schoolplegtigheden heb hooren zingen? . . . . Van de *Belgische* onder-

derwijzers, hoezeer dan ook in de kweek-school van LIER opgeleid, zal ik in dit opzigt wel niet noodig hebben te spreken. Hadde men toch vroeger, zoo wel als voor vele andere zaken, willen berigt vragen en luisteren naar hen die, door ondervinding en dagelijkschen omgang ter plaatse, zoo hier als elders, de menschen het best leerde kennen, men zoude, bij het zamenstellen, van JURYS, schoolcommisfien, en meer andere commisfien, wier leden meest toch behoorden of tot de Ultramontanen, of tot de Ultraliberalen, en bij den uiterlijken fchijn van opregtheid; de weldadige pogingen van het Gouvernement in het geheim verlamden, men zoude, zeg ik, grootere vorderingen gemaakt, en misfchien veel voorgekomen hebben wat door vleijerij en huichelarij aan den eenen, en door toegevendheid en te groot vertrouwen aan den anderen kant, bedorven werd. — Doch het is beter dat de goede trouw der Hollanders bedrogen, dan dat zij zelve ontrouw worde. Waakzaamheid worde haar aanbevolen. Dat zij nu nog maar op hare hoede zij, om voortaan niet meer verfchalkt te worden door vermomde verraders en listige bedriegers, die misfchien hier of daar in onze noordelijke gewesten mogten ingedrongen of gebleven zijn.

Aan-

Aanvankelijk echter mogt men zich bij de Belgen met een' blijden morgen verheugen. Aanmerkelijk waren de vorderingen in *Neêrlandsch* grijze taal die van oudsher ook de hunne was. Handel, nijverheid, kunsten en wetenschappen bloeiden bij hen onder het vaderlijk bestuur van Koning WILLEM. — Maar de geest des kwaads woelde in het duister. De vijanden van alle verlichting, onder het liefdekleed van godsdienst, wierpen zich in de armen van Godverzakkers om elkander tot helse werktuigen te dienen. Door trouwloosheid gesterkt, met verkrachting van eed en plicht, wordt de snoodste ondankbaarheid loon van zoo vele weldaden, — miskent men den deugdzamen Vorst; dien zij gedurende veertien jaren *Europa* ten voorbeeld stelden; — verguist, vertrappt, verdelgt men alle wettig gezag, — en onder leuze van vrijheid, helaas! stort men het land ten verderve door brandstichting, moord, roof en plundering. —

Betreurenswaardig gevolg, voorwaar, van ongodsdienstigheid, huichelarij, zedeloosheid en ongebondenheid! Maar ook, wie erkent in dit alles niet de hand des lang getergden Hemels?

Ja,

Ja, d'afgrond braakt een vloed van plagen
Op 't land, waar moordlust en verraad
Met onverzaadb'ren honger knagen
Aan elken zenuw van den Staat:
Dáár dampen, uit onzuiv're kolken
Van ondeugd, zwarte donderwolken,
Wier boezem van verwoesting zwelt, —
Bloos, Sterv'ling! dat ge uw lot verbittert,
Doch reeds te spade! 't wraakvuur schittert, —
De bliksem in Gods hand ontsneld. — (*)

Inderdaad, waar, door de zoogenaamde Filosofie, (indien ik mij dit woord aldus veroorloove) aan het bestaan van een Opperwezen getwijfeld, of met Godsdienst gespot en gehuicheld wordt, — waar de eerbaarheid door de zedeloosheid wordt verdreven (†),
waar

(*) J. IMMERZEEL JR., bekroond dichtstuk, *de Godsdienst: steun der Burger-Maatschappij*. —

(†) Bij iedere kerk in *Vlaanderen*, vindt men eene *cantine* of kroeg voor slechte bijeenkomsten. Deze huizen der ontucht, dragen gewoonlijk den naam van *Heiligen*, als: *cantine van onze lieve vrouwe*, van *St. Anna*, van *St. Donatus!* enz. enz. — Een Luiksch geneesheer gaf eens, op eene door mij gemaakte aanmerking, ten antwoord: *que ces maisons de débauche étaient réellement inutiles, parceque toute la ville (Bruges) était un bordel!!* —

waar de zonen het vaderlijk gezag misken-
nen (*), waar de vrijheid in losbandigheid
ontaardt, — dáár moet noodwendig alle wel-
vaart verdwijnen, om door verwoesting te
worden opgevolgd. —

Te nabij, helaas! heb ik dit tafereel ver-
wezenlijkt moeten aanschouwen. Waar de
eerste zaden reeds in het ontkiemen vergif-
tigd, — en, door eene aaneenschakeling van
ondeugden, de weinige nog overig zijnde
goede verfstikt worden, — waar de ontucht,
de glans der zonne niet meer vreezende, langs
markt en straten rondtiert, en de deugd een
ijdele klank is, — waar wet en regt ver-
guisd, en het geëerbiedigd hoofd van den
staat, een voorwerp wordt van bespotting, —
waar burgers en edellieden, hunne eer en
trouw verzakende, verraad en afval huldi-
gen, — dáár kan geen ander doel zijn, dan
de vernietiging van het geheel; dáár zal men
de gruwelen des verderfs zien hernieuwen,
van welke onze voorvaderen getuigen waren,
maar die de weldadige stroom der tijden, in
zijne snelheid mederukte; — dáár zullen bloed-
dor-

(*) Ook hiervan kan ik schandelijke voorbeelden aan-
halen, die voor eene nadere gelegenheid bewaard
blijven. —

dorstige uitspraken van het geroofde regt, weërgalmen op den regterstoel der billijkheid, — dáár zullen gerechtigheid en wetten begraven worden onder de puinhoopen van den omvergeworpen tempel der Vrijheid, gesticht door eenen tweeden *WILLEM den eersten*, — dáár zullen moordenaars het Eerekleed dragen der regters, en hetzelfde bezeden met het bloed der beste burgers, — dáár eindelijk, de Hemel verhoede het! zullen de schriktooneelen van eenen *ROBESPIERRE* voor onze oogen zich hernieuwen! —

Dit zijn de droevige overblijfselen der Fransche Omwenteling, die zich in onzen leeftijd openbaren. Even als een kanker, dien men meent genezen te zijn, maar later zoo veel te heviger zich vertoont, omdat hij in den beginne te zacht behandeld, en niet met wortel uitgeroeid is, even zoo vertoonde zich in *België*, federt twee jaren, de geest des oproers, om eindelijk met hevigheid uit te barsten. Het sluiten van het concordaat, waar tegen de ultraliberalen, en zelfs meer gematigden, zich openlijk verklaarden; de niet ongegronde vrees, dat de geestelijken hunne vorige heerschappij zouden terug krijgen, gaf aanleiding dat beide partijen zich vereenigden, om elkander later te vernie-

C

len. —

ten. — Van daar nu al het oproerig schrijven tegen de zoogenaamde grieven. — Van daar nu al het petitioneren om vrijheid voor dit, en om vrijheid voor dat. (*) De eene, stellende de uitoefening van de Godsdienst op den voorgrond, waartoe zij alle mogelijke vrijheid bezaten, zoo als zij ooit onder het Fransch bestuur genoten hadden (†). — De andere, de ware burgerlijke vrijheid niet wetende te waarden, vorderde eene vrijheid, die met de Maatschappelijke orde onbestaanbaar is, en in losbandigheid ontaarden moet. Maar Beide partijen streefden naar een en hetzelfde doel, namelijk: heerschappij, — om welke te bereiken, de eene zich zocht sterk te maken door de andere. Het schijnt overigens niet twijfelachtig wie van beide de overhand krijgen zal; en de thans door de Belgische liberalen zoo gehaate Noordelijke Gewesten zullen mis-
schien,

(*) De vrijheid van onderwijs, en het ontwerp van wet dienaangaande door het Gouvernement aan de tweede Kamer der Staten-Generaal aangeboden, gaf aanleiding tot het schrijven van den brief, waarvan kopië hier achtergevoegd, onder N°. 3.

(†) Hunne publieke procesfien, zijn daarvan zoo vele bewijzen. — In een luimiger oogenblik, zal ik hierover eens nader schrijven. —

Ichien, even als in vroeger eeuw, nog weder eene wijk- en verblijfplaats worden voor hen, die ginds en elders onder het juk van Priesterdwang niet langer kunnen gebukt gaan. —

De wankelbaarheid, zwakheid en toegevendheid van het Gouvernement, was oorzaak dat het kwaad, vooral met betrekking tot de drukpers, hand over hand toenam; zoodat vele Belgische ingezetenen mij dikwijls zeiden „dat zij niet begripen konden hoe de Koning „zoo goed was, en alles op het uiterste „liet aankomen.” (want daar schreef men alles aan den Koning toe, zonder te beseffen dat Z. M. van Raadslieden omringd was). Wat konde ik hierop antwoorden? Ik deed mijn best om het in de goede plooi te brengen. — Ter eere van den Minister VAN MAANEN, kunnen wij, zonder vleijerij, openlijk zeggen dat hij in alle opzigten de meeste *fermeit* aan den dag gelegd heeft. Zijne krachtige mannelijke taal in de kamer der Staten Generaal, even als die van zoo vele onzer geachte volksvertegenwoordigers, klonk tot in alle hoeken der Zuidelijke Provinciën, en maakte den grootsten indruk op de gemeederen. De naam van VAN MAANEN alleen was een schrik onder de boozen. Zoo moest het wezen; want niemand kan zich een denk-

beeld vormen van de inborst der Belgen, zenzij hij dagelijks onder hen verkeerd heeft. Maar, wat konde en vermogt *hij alleen*, vooral ook wanneer zijne bedoelingen en bevelen door valsche en verraderlijke officieren van justitie niet ten uitvoer gebragt werden (*)? Bovendien was het Binnenlandsch bestuur *hem* niet opgedragen, en de uitkomst heeft dan ook in deze dagen maar al te zeer doen zien, wat de verwijfdheid van een' Staatsman kan te weeg brengen. —

Eindelijk dan begon het kwaad zich meer en meer te ontwikkelen, nadat het aftreden of wederinkiezen van sommige heet- en dwarshoofden, als leden der Staten Generaal, behoorende tot de partij der Jesuiten of vrijzinnigen, (beter gezegd *Jacobijnen*) door zeer *liberale constitutionele banketten of dînés* en oproerige *serénades* gevierd werd, zoo als dit onder anderen te *Brugge* het geval was, toen de Heer SANDELIN gekozen werd in plaats van DE MEULENAERE. Deze, in spijt daarvan, de hulde zijner aanhangers ontvangende, verscheen op het Balkon van zijn huis, voor welks gevel men nooit een lampje zag

(*) Hiervuit blijkt dat het verraad reeds gesmeed was, Te *Brugge* alhans schreef en handelde men straffeloos.

zag branden ter eere des Konings, van wien hij met het eereteeken: *Virtus nobilitat* (!! op de borst priekte, doch later verborgen heeft, — en in plaatse, volgens zijn pligt, als Procureur des Konings, de door drank verhitte schooljongens, zoo als een *Ducpétiaux* en andere genoodigden aan het banket, te doen verdrijven, integendeel door zijne tegenwoordigheid aanmoedigde; terwijl het gefchreeuw *à bas les états* de lucht deed weergalmen (*). —

Van dat oogenblik af konde men nagaan wat er te wachten stond bij de toenemende losbandigheid der drukpers, waarvoor een eerlijk man zich niet meer veilig achtte. De boodschap des Konings van den 11 December 1829 maakte weder eenigen indruk op de gemoederen; en men verhaalde, bevestigender wijze, dat de MEULENAERE daaraan zijne volle *adhæsie* zoude gegeven hebben, waarvoor hij door den *Courier des Pays*, c. s. sterk door den hekel gehaald werd.

(*) Verontwaardigd over dit gedrag, schreef ik hier over een artikel aan de *Gazette des Pays-Bas*, maar de Minister VAN GOBBELSCHROY heeft het zeker niet laten plaatsen — waarschijnlijk omdat het van een' *pauvre professeur* kwam.

werd. Doch de *Vlaamsche* dagbladen, vooral de *catholique*, verklaarden dat hij steeds *dezelfde* was. — Het tijdstip naderde alvast waarop in Julij 1830, de kiezing der Staten-Generaal op nieuw moest plaats hebben. De MEULENAERE stond weder op den rang, namelijk om de f 2500; maar zijne partij vorderde dat, ingevalle hij zijne toestemming aan de bewuste boodschap mogt gegeven hebben, hij schriftelijk zoude *retracteren*! Stellig heeft men *deze zijne daad* verzekerd, doch de meerderheid is hem echter niet toegewallen.

De *discussie* over het tienjarig *budget*, de stemming en dreigende houding der dagbladen, juist in het strengste jaargetijde, bragt eene blijkbare gisting voort, die echter in warmer seizoen moest uitbarsten. In dien rustchentijd had men, door gepaste en gestrengte maatregelen veel kunnen voorkomen. Maar VAN GOBBELSCHROY en LA COSTE *avaient le coeur Belge*... Zeker was het dat hetgene in *Frankrijk* gebeurde, in *België* zou nagevolgd worden, hetzij hiervoor redenen bestonden of niet; want in wispelturigheid behoeven de Belgen voor de Fransen niet te wijken.

Zoo barstte dan ten laafste, op den 25 Augustus

gustus 1830, het lang gesmeulde oproer te *Brusfel* uit, om eenige dagen later te *Brugge* te worden nagevolgd. Trouwens, DE POTTER, wiens ballingschap men veel te lang vertraagd heeft, en die onder *NAPOLÉON* zijn hoofd zoude verloren hebben, was zelf een Brugge-
naar, en had in laatstgemelde stad zijne aanhangers. Reeds had men aldaar van complotten hooren spreken, terwijl valsche geruchten in omloop waren dat te *Gend* alles overhoop lag. — Dit gaf aanleiding dat eene menigte volks van den deftigen stand, op den 8 September daaraanvolgende, buiten de stadspoort ging, ten einde, bij de aankomst der Gendfche *barge*, eenig nieuws te vernemen. Ik bevond mij, als Hollander, geheel alleen onder het getal der nieuwsgierigen; want, zoo zeer *meende ik* bij de ingezetenen gezien te zijn, dat in geen geval mij eenig leeds konde geschieden. De oproerige en smadelijke taal, die ik toen tegen den Koning en de Noord-Nederlanders hoorde, doorsneed mij het hart. Hier hielp geene tegenspraak, zelfs niet tegen hen die ik anders voor stille doch *onwetende* burgers gehouden heb; en, mogt de *barge* eenig onaangenaam nieuws medebrengen, dan welligt zoude die opgeruide menigte onstuimig de stad binnen dringen; doch op de mare,

dat te *Gend* alles rustig was, was de spijt en teleurstelling op ieders gelaat te lezen, en van eene diepe stilte opgevolgd. 's Anderen daags den 4 September, (het was juist marktdag) bespeurde men in den namiddag éene zekere beweging, die niet is uit te drukken. Het loopen, fluisteren en zamen scholen gaf iets onrustigs te kennen; het geleeke een stil zamenpakkend en naderend onweder dat ons beangstigt, niet wetende hoe en wanneer het zal uitbarsten, toen des avonds het gerucht met de snelheid van een bliksem zich verspreidde dat de gevangenen waren *losgebroken* (*). Ziedaar het teeken en den aanvang van het oproer. — Op ééns was nu de geheele bevolking op de been. Alles vloog naar de groote markt als de plaats der bijeenkomst. Weder bevond ik mij onder de menigte. Alle winkels waren gesloten. De verwarde oproerkreten van *leve DE POTTER*, *leve de vrijheid*, *leve NAPOLEON*, deden de lucht weërgalmen; terwijl een flauw maanlicht en
bran-

C.

(*) Het getal der gevangenen was zeer gering. Uitgebroken waren zij niet; maar men had, door het openlaten der deuren, hun gelegenheid gegeven om te ontvlugten. Men verhaalde zelfs, dat de meesten vrijwillig waren teruggekeerd.

brandende toortsen dit akelig tooneel verlichten. — Reeds had het opgeruide en met geld bekochte gemeen, de glazen ingesmeten aan het huis der *Societelt* op de groote markt. — Dit scheen mij toe een voorwendfel te zijn; want hier toch was het de *rendez-vous* der Ultraliberalen, Ultramontanen en oproerleiders, die, volgens getuigenis van het gemeen zelve, geld onder de plundersaars hadden uitgedeeld. Ware het, trouwens, om sterken drank te doen geweest, dan had men zich ook dáár kunnen verzadigen. — Nu traden de hoofden der oproerlingen te voorschijn om de plundersaars te leiden. „*Naar SANDELIN, SANDELIN,*” (zijnde tevens President de Regtbank) was het woord. Zoo weinig wisten de plundersaars bij wien zij gaan moesten, dat zij den naam des Heeren SANDELIN verwarden met dien van CHANTREL, zijnde een bekend Engelschman, wonende in dezelfde straat te *Brugge*. Een zekere Burggraaf DE NIEUPORT, voormalig kapitein bij de 6 Afdeeling, en thans, volgens de dagbladen adjudant, van den verrader DAINE, schijnt, bij het eerste oproer; hier zijne rol gespeeld te hebben; althans hij werd *met anderen* openlijk genoemd als aanvoerder; en men verhaalde dat, terwijl het huis van den Heer SANDELIN geplunderd werd, DE NIEUPORT

met een dubbel jagtgeweer, niet op de plunders, maar op de burgers vuur gaf om verwarring te weeg te brengen, waardoor velen gekwetst en gedood werden. Hij zelf zou tot zijne straf voor deze moordenarij om het leven zijn gebracht worden, ware zijn aanvaller, uit misverstand, niet door een ander gewapend burger met de bajonet omvergestoten. Dit alles geschiedde in den nacht en vroegen morgen van den 4 op den 5 September. Het moorden en plunderen hield niet op; en de militaire magt, even als de politie, bleef hierbij werkelooze aanschouwer. Vijf- en twintig krijgsknechten hadden het geheele oproer kunnen bedwingen; maar de stedelijke Regering scheen de gewapende magt niet tot hulp te roepen, waartoe zij volgens de wetten gerechtigd was. Alweder een bewijs te meer van het gesmeedde verraad, zonder dat men eigenlijk wist *waarom*, noch *wat* men *begeerde*. Na eenen angstigen nacht wakende, in eene verdedigende houding te hebben doorgebracht, begaf ik mij in den vroegen morgen op straat, om den staat van zaken op te nemen. De plunders waren toen straffeloos bezig om het schoone huis des Heeren SANDELIN in brand te steken, waarvan dan ook niets, zelfs geen boomtje in zijnen tuin is gespaard ge-

gebleven. De vernielende vlammen sloegen over tot de tegenoverstaande gebouwen, en rigtten ook daar hare verwoestingen aan, terwijl de straten fonkelden van gebroken glas en kostbaar aardewerk.

Het plunder- en roofzieke graanw, verhit door den wijn, dien het in de kelders van het geplunderde huis gevonden had, zou nu zijne vernielende klauwen elders heen slaan. (*) Maar nu scheen de Burgemeester VERANNE-MAN, (bekend in de Staten Generaal als lofredenaar van eene *petitie*, in welke de Koning bij een' ALBA vergeleken wordt,) beducht voor eigenen ondergang; want het dol-driftig gemeen, bij hetwelk hij, om zijne bitsheid en heerschzucht, slecht gezien was, zou hem evenmin sparen als alle andere beambten van het Gouvernement, waarheen het zoude geleid worden. — Toen begon men op maatregelen van veiligheid te denken, en dienzelfden morgen (van den 5 September,) ten

(*) Vijf à zes huizen moesten nog geplunderd worden. Dit vernam ik uit den mond van den Kapitein Plaats-Majoor, die zulks gehoord had van een der plunderaars, welke echter voor die openbaring, door zijne medepligtigen met den dood bedreigd werd, indien hij de huizen durfde op te noemen. —

ten acht ure, verscheen van wege de Stedelijke Regering eene oproeping, waarbij alle burgers werden aangemaand, om zonder verwijl ten stadhuiſe te verſchijnen, ten einde middelen te beramen ter beteugeling van het graauw. Vele voorname ingezetenen en ambtenaren, waaronder eenige mijner ambtgenooten, hadden daartoe *bijzondere* uitnoodigingen ontvangen. *Ik* heb die eer niet mogen genieten. — De maatregelen bestonden in het uitreiken van wapenen, terwijl men (NB.) de ſchutterij en *vijftien honderd* man in garnizoen tot zijne beſchikking had, om de orde te handhaven! — Toevallig ontmoette ik den Secretaris van het Stedelijk Beſtuur. Ik vraagde hem, wat er in mijne betrekking te doen ſtond, of ik, ingevolge de algemeene oproeping, mij naar het ſtadhuis zoude begeven, dan wel de *bijzondere* uitnoodiging afwachten? Zijn antwoord was: (*) „ Mon-
„ ſieur! tout le monde n'est pas dispo-
„ sé à porter les armes; je vous conseille
„ la prudence; à votre place, je ne ferais
„ rien; je me tiendrais tranquille; je me ca-
„ cherais plutôt que de me montrer; d'ail-
„ leurs, vous vous trouveriez parmis des en-
„ ne-

(*) Zijn Ed. is een geboren Franschman.

„nemis; car sans doute il y a des meneurs
„qui sont à la tête du desordre. Il fera
„bien chaud aujourd'hui; c'est dimanche,
„et la canaille a le tems de piller partout.”

Deze wijze raad was aan geen' dooven
gezegd. Naauwelijks had ik hem verlaten,
of twee ruwe gasten wezen mij in het
voorbijgaan met vingers na, roepende: *daar*
gaat de Secretaris, (namelijk van 't *Nut*
van 't Algemeen,) — *we zullen hem ook wel*
krijgen (*) Anderen weder riepen: *Voort*,
weg met de Hollanders! terwijl de Heer VAN
ZUYLEN VAN NYEVELT, Directeur van het
Postkantoor, de Koninklijke Wapens reeds
had laten afnemen! — Vermits niemand het
einde der wanorde konde voorzien, en het
zeer waarschijnlijk was, dat men de poorten
zoude sluiten, oordeelde ik het noodzakelijk,
om in dien toestand, met mijne familie de
stad te verlaten. Maar ook dit moest steels-
gewijze en spoedig geschieden, zonder eenig
goed te kunnen medenemen, vermits de oogen
op mij gevestigd waren. Het gelukte mij
aan de poort een rijtuig te bekomen. —
Dit was mijne eerste vlugt.

Te *Sluis in Vlaanderen* gekomen, zag ik
des-

(*) De Heer SANDELIN was voorzitter.

deszelfs bevolking op de dijken, van daar de opstijgende vlammen te *Brugge* gadeslaan, terwijl ik, tot mijne verwondering, lieden aantrof, die des nachts reeds uit de oproerige stad vertrokken waren. — Een Sluisch burger, die eenige uren vóór het uitbarsten des optoers, te *Brugge* was geweest, verhaalde mij, op de markt gehoord te hebben, dat ik op de lijst stond om geplunderd te worden, en dat et veel over mij gesproken werd.

De dronkenschap en de genomene maatregelen, schijnen het gepeupel in den loop van dien dag belet te hebben, verder voort te gaan. Te *Sluis* had ik een mondgefprek met den Heer Burgemeester; en vermits dit stadje geheel open en bloot lag voor alle strooppartijen van de naburige *fanatieke* dorpen, namen de burgers, die hier met een goeden geest bezield zijn, uit voorzorg de wapenen op, om voor de veiligheid te waken. Men weet hoe zij echter later, door de Belgische struikroovers en plundersaars, even als te *Oostburg*, zijn bestookt geworden, en op welke wijze die *bandieten* zijn afgetrokken. — Inmiddels vertrok ik naar *Middelburg*, om hier mijn verder lot af te wachten. — Met lof moet ik vermelden, (en de dankbaarheid vordert zulks,) dat ik
in

in deze stad en te *Sluis*, gedurende mijn verblijf en heen en weer reizen, bij de brave ingezetenen met vriendschap ontvangen werd, en blijken van belangstelling en deelneming heb mogen ondervinden. Ik bevond mij immers op den Vaderlandschen bodem? .... Hoe klopte mij het hart om te mogen blijven! ... Drie dagen na mijne komst te *Middelburg*, ontving ik eenen brief van mijnen zeer geachten boezemvriend, den Eerw. Heer R. H. VAN ALTENA, Garnizoens-Predikant te *Brugge*, met wien ik, gedurende mijne veertienjarige *ballingschap* in *België*, (want hoe zal ik het anders noemen?) zoo menigen dag, zoo menig uur, met *hartelijkheid* heb doorgebracht, en die, om zijne deugd en braafheid, tegen het noodlot kampende, en gedurende het eerste oproer voor de veiligheid der zijnen insgelijks zorgen moest, eindelijk, bij zijne vlucht door het graauw is mishandeld geworden, — van dien vriend ontving ik eenen brief, waarin gemeld werd, dat het oproer gestild was, terwijl anderen mij van de herfelde rust verzekerden. Dadelijk nam ik met mijn gezin de terugreis aan; maar bij mijne wederkomst te *Brugge*, zag ik wel dra hoe het met die rust gesteld was. Zij was slechts *betrekkelijk*, en op veler gelaat konde men le-

lezen, dat zij niet lang duren zou. — De slepende staat van zaken te *Brusfel*, hield de gemoederen gaande. Aller oogen waren op het Gouvernement gevestigd. Het was te voorzien, en ik voorspelde het reeds, (even als ik twee jaren vroeger, de geheele gebeurtenis voorspeld heb) dat er een tweede *coup* zoude plaats hebben; want, indien het gebeurde, dat het Gouvernement zijne krachten zou ontwikkelen, om de hoofden des oproers te straffen, dan moesten er ongetwijfeld vele verraderlijke koppen vallen. Om dit te ontgaan, moest de geheele bevolking van *België*, tegen het wettig gezag worden opgeruid. Men weet wat er later te *Brusfel* gebeurd is, toen de Zuidelijke afgevaardigden aldaar bijeenkwamen, om de *scheiding* te vorderen, zonder te overwegen, of er voor het volk voor- of nadeel uit zou voortvloeijen. — Men weet ook, dat *Antwerpen* en *Gend* hiertegen geprotesteerd hebben. Te *Brugge* verlangde men de scheiding alleen uit plaatselijk belang. Men dacht namelijk, dat de handel van *Antwerpen*, door de sluiting der *Schelde*, naar *Oostende* en *Brugge* zoude verlegd worden. — Van tijd tot tijd deed men nu, in laatstgenoemde stad, in het geheim en bij nacht pogingen, om de
drie-

driekleurige Brabandsche vlag op te steken. — *Brugge*, toch moest *Brusfel* ondersteunen door het maken van eene *diversie*, en *Gent*, dat tusschen beide ligt, hiertoe insgelijks te noodzaken; terwijl de kleinere plaatsen, zoo als *Kortrijk*, dit reeds hadden nagevolgd. — Eene zekere vrees, en de onzekerheid, hoe het te *Brusfel* zoude afloopen, wederhield, zoo het scheen, de hoofdmuitelingen te *Brugge*, om dadelijk op nieuw te beginnen; doch men wachtte daartoe een gunstiger oogenblik af. — De *Courier des Pays Bas* had vroeger gezegd: *trois mille jeunes Brugesois sont prêts à venir à notre secours*. Hiermede werd, doch in schijn, gelagchen. Ik maakte toen de aanmerking, dat, ja die drie duizend jonge Bruggenaars wel niet te zien waren, maar dat zij op het eerste teeken zich wel zouden vertoonen, indien zij door *Gend* en de Koninklijke troepen niet verhinderd werden. — Kort daarna kondigde men van wege het Stedelijk Bestuur publiek aan, dat eene gewapende burgermagt, waarvan de *kaders* reeds gemaakt waren, georganiseerd werd. Mijne aanmerking is dus niet ongegrond geweest. De Brugsche helden zijn echter later niet uitgetrokken, en hun moed schijnt zoo groot geweest te zijn, dat zij, gedurende

D

de

de laatste plunderingen, uit vrees voor het graauw, met de wapenen naar huis zijn gevlugt, en zich niet weder vertoonden, vóór dat zij de bandieten van een' *Pontécoulant* te hulp geroepen hadden.

Thans had ik de eer om voor die gewapende burgermagt te worden opgeschreven; maar vermits ik het *doel* derzelve kende, en mijn *eed* van getrouwheid aan den Koning, als tolk bij de Regtbank afgelegd, wist te waarderen, zoo begreep ik mij tot geene *onwettige* wapening te mogen laten gebruiken. — Iedere aanschrijving liet ik onbeantwoord. Eens ontving ik eene dergelijke uitnoodiging, met aanmaning, om *schriftelijk* de redenen van mijne weigering op te geven. Ik deed zulks, en men kan wel nagaan op *welke wijze*.

Eindelijk, juist den dag na mijne tweede vlugt, kwamen *drie* agenten naar mij zoeken, en vertrokken niet voor en al eer zij door mijne echtgenootte overtuigd waren, dat ik het huis en de stad verlaten had. — Toevallig was het vakantie aan het Athenaeum, en gelukkig; want anders had ik wel eens door sommige jongelingen, onder geleide van mijn' ambtgenoot, den Heer TIELEMANS, broeder van den *gebannen* TIELEMANS, met de woordenboeken naar het hoofd kunnen

nen

nen begroet worden, — terwijl ik mij nu, van tijd tot tijd, te *Sluis in Vlaanderen* ophield om de vele onaangename ontmoetingen te ontwijken. — Vandaar waarschijnlijk de reden dat ik, even als anderen, voor een *bespieder van het Gouvernement* gehouden werd. De spraak daarvan ging te *Brugge*; waarom weet ik niet; maar denkelijk om mij *meer* kwaads te doen. Bovendien konde men dáár ter stede zijne gedachten noch onpartijdig, noch ten voordeele van het *Gouvernement* uitdrukken, of men werd verdacht gehouden. — Trouwens, zij die mij te *Brugge* gekend hebben, weten zeer wel dat ik, als Hollander, geene beleedigende uitdrukkingen tegen het land mijner geboorte konde verdragen, en dus in het openbaar nooit gezwegen heb; terwijl een *spion* zich overal indringt en in stilte werkt. Ik vind het zelfs beneden mijn karakter om hierover uit te weiden; maar tot overmaat van alle vervolging, die ik in *België* ondergaan heb, ontbrak er *dit* nog aan om mij met zulk eenen titel bestempeld te zien. Kortom, er werd op mijne rekening gesproken, en mijn toestand werd dus te gevaarlijker. Gedurende de *Crisis* was ik wel bedacht om mijne goederen in veiligheid te brengen, maar dit gaat toch altijd zoo gemakkelijk niet,

vooral als men een talrijk gezin heeft. Daarbij komt dat, om zoo maar in eens op te breken, er vele zaken te vereffenen zijn, terwijl de vijandelijke oogen zich niet van u afwenden. Het leven en zijne vrijheid te behouden is toch ook wel iets waard. Ik laat dus deze redenering over aan hen, die zich nooit in dergelijke gevallen bevonden hebben, maar in het hoekje van den haard rustig eene pijp roken, en dit geschrijf op hun gemak kunnen overlezen. —

Intuschen verscheen de proclamatie van Prins FREDERIK, welke de hoop deed herleven dat alles tot de orde zoude terug keeren. Eenige dagen daarna bevond ik mij in de zaal der reeds verfranschte Maatschappij van Vaderlandsche taal- en letterkunde te *Brugge*, alwaar de Heer DE MEULENAERE, in tegenwoordigheid van andere Heeren, over de gematigdheid dier. proclamatie uitweidde, en onderanderen *wist te zeggen* dat Z. K. H. den 25 September (1830) zijne intrede te *Brusfel* doen zoude. Maar op de wijze zoo als hij dit zeide, en te oordeelen naar de uiterlijke houding, begreep ik dat, indien die intrede tegenstand ontmoeten zou, er juist dien dag te *Brugge* eene tweede uitbarsting zoude plaats hebben, en — het gebeurde!

Be-

Beroofd van alle echte berigten, en niets naders vernemende dan uit het *Journal d'Anvers* dat in de eerste dagen van den aanval gunstige, doch vervolgens twijfelachtige tijdingen mededeelde, — terwijl de muitende partij, ondanks alle afgebrokene communicatie met *Gend* en *Brusfel*, zich te *Brugge* de oproerige bladen van den *Courier des Pays-Bas* c. s. wist te bezorgen, — verkeerde men in eene vreeselijke onzekerheid, en bragt zulks de gemoederen in eene hevige gisting.

Hij brak dan aan, die dag van den 25 — welke voor mij en vele anderen zoo noodlottig geweest is (*)! Het was weder marktdag. Reeds des morgens vernam ik dat men in den namiddag, het kostte wat het wilde, de Brabandsche vlag zoude ophijschen; terwijl ik door een mijner ambtgenooten (die zelf de stad zou uitgaan) werd gewaarschuwd dat er in de koffijhuizen en estaminets overal op mijne rekening gesproken werd, en dat het zaak was mij uit de voeten te maken. Hij noemde mij zelfs eenige lieden die het op mij gemunt hadden (†). Een ander voegde mij

(*) Men lette op de overeenkomst van 25 Augustus te *Brusfel* en 25 September te *Brugge*.

(†) Het waren juist de zulken die ik menigmaal zoo gereedelijk verplicht en dienst bewezen had.

mij toe: *éloignez vous, il suffit qu'on parle de vous pour vous faire du mal; d'ailleurs vous êtes Hollandais.....* Een derde, mij bekend persoon, riep in het voorbij gaan op straat: *Ja, ja, Mijnheer VAN GENABETH, de Hollanders zullen nu wel zien wie de Belgen zijn!* Mijne pen weigert om hier de honende uitdrukkingen tegen onzen geëerbiedigden Koning ter neêr te stellen. — Te huis komende, vond ik een' Hollandschen vriend die insgelijks met een benepen hart mij was komen bezoeken. Hij scheen evenwel nog vertrouwen genoeg te hebben om den loop des opstands af te wachten. Ook hij konde met zijn huishouden zoo in eens maar niet opbreken . . . . Hij bleef — tot dat zij hem later hadden uitgeplunderd en verdreven!

Des namiddags ten drie ure was alles in beweging, toen eene Brugsche Dame verschrikt en ontsteld mijn huis kwam binnen loopen. „*Om de liefde Gods Mevrouw!*” riep zij uit, „*maak dat Mijnheer uw man de stad uitgaat, en kom gij met uwe kinderen bij ons.*” Op de groote markt (niet verre van mijne woning) ging alles het onderste boven. Kramers, burgers, buitenlieden, paarden, wagens, wemelden en vlogen in verwarring door elkander, gemengd van allerlei ge-

gejoel en geschreeuw, terwijl het muitende volk gereed stond, om de tegenoverstaande militairen met steenen te begroeten. Deze hadden nu order om geweld met geweld te keeren. Maar het verraad bleek ook hier weder ten klaarste; want men verhaalt dat de Generaal GOETHALS den Hollandschen Officieren, die de wacht hadden, telkens tegenbevel gaf om te vuren, of order om in de lucht te schieten, waarvan, toen het eindelijk ernst was, de *Vlaamsche* soldaten gebruik maakten; terwijl het geweervuur van de Hollandsche militairen alleen doel trof. — Onverdragelijk moet de smaad, hoon en terging geweest zijn, welke die Officieren ondergaan hebben, toen de muitelingen met de Brabandsche vlag, onder allerlei schimp- en scheldwoorden, voorbij de hoofdwacht trokken. — Een Hollandsch Kapitein, wien het aan geen moed ontbrak, verhaalde mij te *Sluis*, waarheen zijne familie gevlugt was, dat zij te *Brugge* verraden en verkocht en te *Oostende* geleverd waren, waar zij allen des nachts om het leven zouden gebragt worden, hebbende hij zelf, met den degen in de eene, en eene lantaren in de andere hand, de Hollandsche manschappen opgezocht om ze aan den dood te ontrukken; terwijl de Engelsche Consul de stoomboot *requireer-*

de om hunne vlugt naar *Vlissingen* te bevorderen. Een ander Hollandsch Officier, zijn eergevoel te zeer beleedigd vindende, door het schandelijk verraad dat hem op die wijze deed wijken, zonder zich te kunnen wreken, stond gereed om zich door den kop te branden, hadde men hem het moordtuig niet behendig weten te ontnemen. Welk een man is nu de Generaal GOETHALS?!

Inmiddels was er voor mij geen tijd te verliezen om langer te *Brugge* te blijven. Mijne echtgenootte drong dan ook ten sterkste op mijne verwijdering aan. Een tweestrijd folterde mij geweldig in dezen hagcheliijken toestand. Angst en beklemming gevoelde ik bij het denkbeeld van scheiden. Zal ik mijne gade en een weêrloos kroost aan volkswoede ter prooi laten? . . . Verschrikkelijke gedachte! Maar hier verheft de vrouw zich in zielskracht, moed en grootheid boven den man, zoo als zij door een' *Legouvè*, *Spandaw* of *Nieuwenhuizen* bezongen wordt. — Na afspraak dat, zoodra de militairen de stad zouden ontruimen, (*) zij mij dadelijk naar *Sluis* volgen — en
de

(*) Zoodra er ten stadhuize besloten was om de Brabandsche vlag op te steken, trok het garnizoen de stad uit onder het gejuich der bevolking, het luiden der klokken

de gerustheid dat zij, tot zoo lange, bij die gemelde *Dame* in zekerheid zijn zoude, — verliet ik dan eindelijk mijn huis, en trok met een boek onder den arm, langs een' omweg door eene straat waar, tot aan de poort, alle oogen mij begluurden. — Thans was ik in veiligheid. Den volgenden middag ontving ik, te *Sluis*, van mijne gade een' brief, waarin zij meldde dat te *Brugge* nog alles dezelve houding had, en ik gerust konde zijn, indien, tegen den avond, geen tweeden brief mij geworden was; maar dat ik intusschen aan geen terug keeren moest denken, vermits drie agen-

ken en het spelen van den beijaard, terwijl de *Oranje vlaggestok* van den toren gesmeten en verbrijzeld werd. Mijn oudste dochttertje, een meisje van elf jaren, was daarvan zeer toevallig getuige, en verhaald niet zonder ontsteltenis en aandoening, hoe zij dit teeken van het Vorstelijke Huis publiek zag verguizen. Geen wonder, zij toch had een jaar te voren de eer genoten, onzen goeden Koning in het Athenaeum te *Brugge* te begroeten, en onder bevallige toespraak, een bloemkorfje te mogen aanbieden. —

De Heeren van het nieuwe bewind, liepen met het graauw gearmd naar de stadspoorten, om op dezelve de oproervaan te hijschen. De *Brugsche* Dames droegen drie-kleurige schoenen en linten, terwijl het volk in zijne domheid danste van blijdschap, dat het geene belastingen meer moest opbrengen! . . . . De latere plunderingen van het gemeen, hebben die blijdschap spoedig in droefheid doen verkeerren.

agenten (waarvan ik op bladz. 50 gesproken heb) naar mij gevraagd hadden (*). Tevens meldde zij, dat een ander persoon haar het voorstel gedaan had om mij over te halen te *Brugge* te blijven; terwijl, in dit geval, indien de eerste storm bedaard was, er dan wel ten mijnen behoefte voor een goeden post zoude gezorgd worden . . . . Maar hoe groot was mijne ontsteltenis, toen tegen den avond een aantal vlugtelingen, vrouwen en kinderen te *Sluis* aankwamen, die van den disch hals over kop de wijk naar hier genomen hadden, al hunne goederen achterlatende. En hoe hoog steeg bij mij de angst en verlegenheid, toen diezelfde vlugtelingen zeiden: „ *Mijnheer!* „ *is uwe familie niet bij u? dan beklagen* „ *wij u bitter. Wij hebben de grootste* „ *moeite gehad om uit de stad te geraken,* „ *vermits het gemeen zich overal omheen* „ *schaart, om de Hollanders te vervolgen en* „ *van hun goed te berooven.*” Een' angstigen nacht moest ik nog doorbrengen. Hoe klopte mij het hart op het hooren van ieder rijtuig

(*) Overtuigd van mijne afwezigheid, zeide een dier Heeren zachtkens in het Vlaamsch, mijne echtgenootte bij de hand vattende: *des te beter Madame.* — Men zag dus het doel van hunne komst.

tuig met vlugtelingen langs den grooten reisweg! Maar hoe groot zal de angst niet zijn van mijne gade in de oproerige stad, waar bloed gestort, en het moordvuur den ganschen avond en nacht gehoord wordt? Zal zij met haar kroost in veiligheid zijn?... Neen! zij die haar eene schuilplaats aanboden, durfden of konden niet komen, en lieten haar aan haar lot over. Bij het aanbreken van den dag, had ik lieden naar *Brugge* gezonden, om haar te zoeken en te helpen. Gelukkig echter was zij reeds, doch niet zonder veel moeite, met een rijtuig de stad uitgeraakt, na den nacht in den verschrikkelijksten angst te hebben doorgebracht.

Den vorigen avond ten negen ure, namelijk, mijne gade toevallig de deur openende, kwam een Engelschman met een bebloed gelaat in huis vlugten. Men had hem, waarschijnlijk bij vergissing voor een Hollander aanziende, mishandeld en geslagen, terwijl, van tijd tot tijd, met steenen tegen de huisdeur gesmeten werd. Te middernacht werd er sterk aan de schel getrokken. Het was een nevenbuur, die den schrik vermeederde, roepende: *maak dat gij met uwe kinderen weg komt, zij zullen ze allen om hals brengen!* — Vlugten in den nacht was voor eene vrouw niet mo-

mogelijk. Zij sloot zich bij haar kroost met de dienstmaagd in een kamertje op, om aldaar haar lot gelaten, en den morgenstond met geduld af te wachten. — Het vuren duurde den geheelen nacht, en bij ieder schot, als dat van een kanon, rezeñ de haren te berge. (*) De kinderen, ongewoon aan al die verschijnselen, onttrokken aan de armen des slaaps, door het donderend geluid van het schietgeweer, liepen beangst rondom de moeder, even als de kiekens om de klokken, ten einde zich onder hare vleugelen, voor den naderenden roofvogel te beveiligen. Maar de Voorzienigheid waakte over de onschuld, en nam allen onder hare bescherming. Eindelijk kwam de dageraad haar te hulpe; en na duizend angsten van beide kanten te hebben doorgestaan, mogt ik weldra het onschatbaar geluk genieten, gade en kroost, aan de vaart van *Sluis* op *Brugge*, behouden te ontmoeten en te omhelzen. Akelig echter was die ontmoeting. Schrik en blijdschap, alle gevoel was gemengd. Vreugde
over

(*) Toevallig wordt mij onder het schrijven ter hand gesteld, eenen brief van een' Hollandsch officier, die op dat oogenblik te *Brugge*, niet verre van mijn huis, post had gevat. Zijn geschrift kan dienen als een staaltje van hetgeen er dien nacht gebeurde. (Zie denzelven als bijlaag N°. 4.)

over het behoud van gade en kroost, — weemoed over het verlies van bestaan en goederen, gevoegd bij een treurig donker verschiet in de toekomst! Als berooide schepfels, ieder met een pakje onder den arm, trokken wij binnen *Sluis*, waar vele lotgenooten ons te gemoet kwamen. Aan de getrouwheid van onze dienstmaagd, danken wij het behoud van eene kist met kleederen en linnengoed, die zij voor haar eigendom liet doorgaan, omdat het roofzuchtig gemeen aan alles de handen floeg. (*) Voeg hierbij eene kostbare reis met *negen* zielen, het gemis van al het noodige voor den naderenden winter, en men zal zich van onzen verschrikkelijken toestand eenig denkbeeld vormen kunnen. — Helaas! ziedaar nu mijn scheepje, hetwelk de verstandige staatsman, vóór mijne komst te *Brugge*, mij zoo vleijend voorstelde, in dezen laatsten storm op eene deerlijke wijze gestrand en verbrijzeld.

Dien te voorzien, was toen buiten het menschelijk bereik, even als het thans buiten zijne magt was, om eene veilige haven aan te wijzen, want de Vorst had hem sedert lang naar elders geroepen....

Als

(*) Bij gemis van alle berigten, is mij tot dus verre onbewust, wat er met mijne goederen en boeken gebeurd is.

Als schipbreukelingen, ontbloot van alles, bevinden wij ons thans weder op den vaderlandschen bodem, waar rust, kalmte en vrede, en een heilige pligt en opwekking voor deszelfs behoud, zich overal vertoonen.

Wat ik, bij iedere schrede, in het eerste oogenblik, inwendig gevoelde, en *nu* nog gewaar worde, laat zich door geene woorden uiten. Veertien jaren van denzelfden verwijderd, om elders tegen domheid te worstelen, en de vaderlandsche letteren te helpen verbreiden, schijnt, bij nadere beschouwing, mij alles een droom te zijn. — Binnen den tijd toch van slechts weinige dagen, vind ik mij als door een rooverflag, op ééns overgevoerd, uit de schoone beemden van *Vlaanderen*, naar den zilveren stroom des Amstels, om hier de herinneringen mijner jeugd te verlevendigen. — Op ééns zie ik mij verplaatst uit het duistere *Brugge*, in het helderlichtende *Amsterdam*, om hier die kalmte te genieten welke ik elders ontberen moest.

Maar hier ook zal ik, even als een krijgsman, terugkomende van eenen langen en moeilijken togt, met geduld verbeiden, welk loon en welk lot mij verder zal bebeschoren zijn....

N°. I.

N°. 1. (Bladz. 10).

B I J L A G E N.

Als een bewijs hoe mijn geschrift elders in de Provincie *West-vlaanderen* werd opgevat, moge dienen de volgende brief, mij den 15 Augustus 1820 geschreven, door een' man, die, door zijne verlichte denkwijzen, en als een warm voorstander zijner moedertaal, zich voordeelig kennen doet. Ik geef denzelven in zijn geheel, zonder mij datgene aan te trekken, wat mij daarin persoonlijk moge betreffen.

Dixmuiden, den 15 Ougst. 1820.

M I J N H E E R !

„ Bij de gelegenheid, die mij het schrijven
„ aan het Brugsche Departement aanbiedt,
„ kan ik mij niet onthouden, den opsteller
„ der Redevoering *over het noodzakelijke*
„ *van*

„ van de aankweeking des volkstaal, het
„ genoeg te betuigen, dat de lezing, die
„ ik kom te doen van dit verdienstelijk stuk,
„ mij verschaft heeft.”

„ Laat het UEd. dan welgevallig zijn,
„ mijnheer, dat ik aan dit werk al den lof
„ geve, die de sierlijkheid van deszelfs aan-
„ enschakeling verdient.”

„ Uwe, op onwederleggelijke bewijzen ge-
„ staafde drangredenen, zouden elk Neder-
„ lander moeten doen overeenstemmen, dat
„ de Nederduitsche taal, ver van te zijn een
„ voorwerp van schimp en misachting, waar-
„ voor onkundigen haar nog willen doen
„ doorgaan, een dierbaar eigendom is, tot
„ welks bezit de ware Vaderlander geen kost
„ noch moeite zoude moeten sparen.”

„ Maar ongelukkiglijk is het bij velen door
„ gebrek aan moeite, dat de waarde dier
„ voortreffelijke taal, zoo schandelijk mis-
„ kend blijft. Men wil zich de moeite niet
„ geven, van door het lezen van goede
„ werken, in hare verborgenheden te drin-
„ gen, en zoo blijft men in eene schandelijke
„ onkundigheid, die aan de oogen van een
„ weldenkend mensch, veel verachtelijker is,
„ dan de blaam, waarmede de bedillers de
„ moedertaal trachten te bekladden.”

„ Voor

„ Voor mij, Mijnheer, die, schoon geen
„ kenner zijnde, althans de taal veel liefde
„ toedraag, is het een ongemeen genoeg,
„ dat de werkingen der Maatschappij: *tot*
„ *Nut van 't Algemeen*, mij in de geluk-
„ kige gelegenheid gesteld hebben, van met
„ UEd. en een aantal taalkundigen in onder-
„ handeling te zijn.”

„ Schoon mijne beroepspligten mij niet
„ toelaten, zoo veel tijd aan letterkun-
„ dige oefeningen te besteden, als ik wel
„ zou begeeren, schiet er toch dikwijls
„ een uurtje over, dat ik der letterkunde
„ wijden mag. Het smart mij maar alleen,
„ van in ons klein plekje geen ware
„ liefhebbers genoeg te ontmoeten, die
„ kunnen medewerken, om onze Stadgenoo-
„ ten allengskens de liefde tot de her-
„ stelde taal te helpen inboezemen. Ik twij-
„ fel niet, of dit zal beter gelukken in
„ de hoofdstad der provincie, waar de
„ voortreffelijke Maatschappij van taal- en
„ letterkunde, reeds een gezegenden invloed
„ oefent.”

„ Moge deze verdienstelijke Maatschappij,
„ de handen incenslaan, met degene van
„ 't *Nut van 't Algemeen*, en zich te
„ zamen onvermoeid bevljtigen, ter be-

E

z vor.

„vordering van Vaderlandsche taal- en letterkunde.” —

Ontvang Mijnheer, de verzekering mijner hoogachting,

L. VAN R....

Zouden de beginselen en gevoelens van dien man, zijnde een *geboren Vlaming*, wel niet hier of daar ook van toepassing kunnen zijn, op sommige plaatsen in de Noordelijke gewesten? ....

Vele stukken, waarvan ik nu beroofd ben, zouden als zoo vele bewijzen kunnen dienen van den invloed, die mijn schrijven bewerkte.

In dien tijd hield ik mij insgelijks bezig met de uitgave van een *Vaderlandsch Letterkundig Tijdschrift*, voor de beide Vlaanderen, hetwelk echter om verschillende redenen later is achtergebleven.

De volgende brief mij dienaangaande geworden, kan dienen als een proefje welke Bazen de Dorpschoolmeesters zijn in *Vlaanderen*.

Aen

Oudnieuwkerke, 3 Nov. 1820.

Aen de agtbare Heeren opfellers van
het *Vaderlands en Letterkundig*
Tijdschrift.

MIJNHEEREN!

„Gedoogd dat eenen schoolmeester van den
„*derden rang*, (of schoolonderwyzer, be-
„gèrd men nu dit zoo, alhoewel allen on-
„derwyzer geen meester is) uit vaderlande
„en letterliefe, twee agtbaerheden eenige
„opmerkingen voordrage, dewelke tot be-
„voordering van Ul. werk zullen strekken,
„indien Gyl. er wel wild op antwoorden,
„in Ul. eerste aflevering.”

„1°. Gy schynt te veel voorrang te geven
„aan de Bataven, en u te zeer als dusdanig
„te toonen: *de Vaderlandsche taal in de*
„*Zuidelyke Provinciën, begint slegts te er-*
„*leven; 't zyn de Noordelyke Provinciën,*
„*die den smaak voor het ware en het*
„*schoone opgewekt hebben, enz.* Al kende

E 2

„men

„ men zig meester mag men het te kennen
„ geven? Als de Belgen de onpartydige be-
„ oordeelders zoo hooren spreken, zullen zy
„ zig vrywillig aen hetzelfde onderwerpen?
„ Had het niet beter geweest te zeggen: wy
„ zullen van de bemerkings der Belgen
„ gebruyk maken?

„ 2°. Gy toond reeds vastgesteld te heb-
„ ben, de taelregels van WEILAND en de *spel-*
„ *ling* van SIEGENBEEK te volgen: is dit niet
„ in evenredigheid zeggen: wy zullen in
„ onz tydschrift arbeiden om alle taelregels
„ en spellingen der Belgen te vernietigen?
„ Schoon er eenige lafhertige Belgen zyn,
„ die nog onlangs voor de tael en spelre-
„ gels van DES ROCHES, als voor *autæer en*
„ *herden* streden, nu op hope van bevoor-
„ dering den hals onder het jok bukken,
„ om zonder eenige verdediging de heerschap-
„ pie van WEILAND en SIEGENBEEK te aanvêr-
„ den; kan men met regt dunken, dat zy
„ allen zoo vaddig zullen zyn om den langen
„ schryvtrant van die heeren aen te nemen?
„ Ik twyffel niet of indien gyl. dit gedagt
„ had, gy zoud ul. aldus niet geuit heb-
„ ben.”

„ 3°.

„ 3°. De Belgen vragen: hebben de Bataven
„ *den smaek voor het ware en het schòone*
„ *geheel en al opgewekt?* Waerom gebrui-
„ ken zy zoo vele verbasterde woorden, zelfs
„ in openbare en egte schriften? Waerom
„ ziet men nu allen stap: *Provincien, Gou-*
„ *verneurs, Commisfariſen, Commisſie, Co-*
„ *mis, Jury, Kantoor, Buſcel, Cens, enz.*
„ *enz.?* Weten de Bataven, die opwekkers
„ van smaek, waarheid, ſchoonheid, *enz.*
„ geene woorden weder te geven, en Neder-
„ landsche ware te bezigen? Dat zy zig
„ tot de Belgen keeren, wy zullen ze hun
„ aanwyzen en zelfs onder de hand leg-
„ gen!”

„ Neemt het niet kwalyk Mynheeren, want
„ alles is onder verbetering gezeid, gezegt
„ zoo gy wild; gyl. had ook in ul. *pros-*
„ *pectus* of vooruitzigt, behooren agter te
„ laten de woorden: *Nummer, Cens, Alpha-*
„ *betiſche, Vellen*, want als men op ſchoon
„ papier drukt, men bezigt geene *vellen*.
„ Deze zuiverder ſpraak had uw werk doen
„ aenzien, als ingerigt in den geest van ver-
„ eeniging der twee ſtreektalen, en het zou
„ daerdoor de Belgen aengener gewezt zyn
„ en meer inſchryvers bezorgd hebben.”

„ Iemand zou miſchien zeggen: gy ver-

„ werpt te zeer de Heeren WEILAND en SIE-
„ GENBEEK, om de onlangs uitgegeven gron-
„ den der Nederlandsche tael en spelkonst te
„ volgen! Ik antwoorde: deze gronden vol-
„ gen die heeren in alles dat zy wel gezeid
„ hebben; zy zyn gemaekt in den geest
„ van vereeniging; zy geven veel gemak, om
„ de kinderen de gronden onzer tael te doen
„ begrypen en om andere te leeren. Mynen
„ voorkeur is gemak en vereeningsliefde. Wa-
„ ren de Bataven met dezen geest bezielde,
„ wy zouden haast vereenigd wezen. Dezen
„ heeft ook geen ander inzicht, met hetwelk
„ ik d'eer heb my te noemen.”

MIJNHEEREN,

UL. bereiden Dienaer

VAN TYGHEM

Schoolm.

Een ander meer bekend onderwijzer van
Thourout, de heer BEHAEGHEL, onderscheidde
zich voordeelig door zijne zeer uitgebreide
Nederduitsche Spraakkunst, grootendeels van
WEILAND en SIEGENBEEK afgeschreven, bevat-
tende slechts weinig van zijne eigene aanmer-
kin-

kingen en wederleggingen. Hij was eerst een groot voorstander van de spelling *ae*; later volgde hij overal de verdubbeling van *aa*, zoo wel in het enkel- als meervoudig; en eindigde bijna ongevoelig met de aanneming van den Noord-Nederlandschen stijl. — Maar ongelukkig bespeurt men in al zijn geschrift, even als in dat van andere spraakgeleerden, haat en bitterheid tegen de Hollanders en en hunne instellingen. Zij die in bezit zijn van BEHAEGHELS werken, zullen in de laatste afleveringen dit overal aantreffen. Het *Purismus*, bestaande meest in slechte vertalingen, ging in *Vlaanderen* zoo verre, dat men bij het lezen der in het Nederduitsch geschrevene dagbladen, somtijds zijne lachspieren niet konde bedwingen. — Ik zeg: in het *Nederduitsch geschrevene dagbladen*, want de Hollandsche papieren werden in de Vlaamsche (slechts met verandering van spelling) letterlijk nagedrukt. — Dan gebeurde het dikwijls, dat lieden, in hunne gramschap de Hollandsche dagbladen verwerpende, onder voorwendsel van ze niet te kunnen verstaan, en, volgens hunne gewoonte, daarbij de duidelijkheid van het Vlaamsch zeer prijzen- de, in hunne domheid terug deinsden en bloosden wanneer ik hun dezelfde artikels,

zonder eenige de minste verandering van stijl, in de Vlaamsche papieren overgenomen, te lezen gaf. — Dan konde men het verstaan! Dan was het goede taal! . . . . .

Bij deze gelegenheid herinner ik mij de volgende anecdote.

Een Hollandsch onderwijzer, in de Zuidelijke Gewesten geroepen, om er den schoolmeesters normale lessen te geven, leerde dat de naam van het Opperwezen (*God*) met *drie* letters behoorde geschreven te worden. De Belgische onderwijzers beweerden dat zulks eene heiligschennis was; want dat met die schrijfwijze een *heidensch God* (en dus in het meervoud *Goden*) bedoeld werd. —

Volgens *hun* gevoelen, met dat van vele Belgische Geestelijken gemeen, moest men schrijven *Godt*, waarvan geen meervoudig te maken was, ter onderscheiding van het eerste, en van *Got* of *Goth* een volksnaam. De verlegen doch tevens vernuftige Hollander redde zich met de volgende aanmerking:

„ Vermits de Kerk ons leert dat de *H.*
„ *Drieëenheid* één eenig *God* is, bestaande
„ uit *drie* Goddelijke personen, *den Vader*,
„ *den Zoon* en *den Heiligen Geest*, zoo
„ moest men, uit eerbied, het woord *God*
„ met *drie* en niet met *vier* letters schrijven,
„ ven,

„ven; terwijl, indien men heidensche Goden
„bedoelde, zulks uit den zin genoegzaam te
„zien was.” Dit vond bijval; en van dien
oogenblik af, schreef men overal met drie
letters *God!*

Hadde men op deze wijze eene *grammatica*
weten te vervaardigen, in den vorm van den
Mechelschen Catechismus, men zoude in
België overal, zonder de minste tegenspraak,
de Hollandsche schrijf- en spelwijze spoedig
aangenomen hebben.

B I J L A G E

Nº. 2. (Bladz. 12).

Het is bekend wat een WILLEMS, VERVIER, en meer andere Zuid-Nederlanders in de Vaderlandfche taal hebben voortgebracht; maar niet gekend is in de Noordelijke Provinciën het volgende dichtstukje van den Heer LEDEGANCK, te *Eecloo*, welke bij de Maatschappij van Rhetorica te *Thielt*, den uitgeloofden Eereprijs behaald heeft op het onderwerp:

De Linnenmakerij.

„ *Vlaanderen!* welk een vruchtbaarheid
„ Heeft Natuur met milden zegen,
„ Over uwen grond gespreid!
„ Welk een rijkdom allerwegen!
„ 't Oog ontmoet, waarheen 't zich wend',
„ Groene beemden, gouden baren
„ Van gebogen korenaren,
„ Loover, bloesem, zonder end!

„ Maar

„ Maar wat is dat welig groen,
„ Ginder golvend langs de velden,
„ Dat het oog kan poozen doen,
„ Met een' wellust niet te melden?
„ Als de grasbeemd malsch en digt,
„ Staat het tenger op te groeijen
„ En met blaauw geblœmt' te bloeijen.
„ Schoon, verrpkljik landgezig!"

Vreemdling! 't zacht gekleurd gewas,
Dat zich opdoet voor uwe oogen,
Is het onwaardeerbaar vlas! —
Peru moge op goudstof bogen,
En *Golkonde* op rijk gesteent;
Vlaandren vindt zijn schat en welvaart,
Niet in schitterende delfaard,
Maar in dit gewas vereënd!

Zie dat volk, op wiens gelaat,
Nijvre vlijt en vergenoeging,
(’t Merk van deugd) geteekend staat,
Bij de zucht tot werk en zwoeging;
Ieder dag, elk jaargetij,
Moet dit vlas hem schatting geven;
Zijn beftaan, zijn lust, zijn leven,
Is de Linnenmakerij!

In

In de hutten, die zich daar
Onder 't luw geboomt' verdringen,
Wordt men druk noch ramp gewaar.
Blijdschap heerscht er, juichen, zingen!
Aan het vlas heeft elk zijn taak,
In 't bewerken, in 't bereiden:
Ouderdom en kindschheid, beiden
Deelen d' arbeid en 't vermaak!

Daar zit bolle meid en vrouw
Aan het snorrend wiel te spinnen,
Wijl, op 't kleppend weefgetouw,
't Garen tot een duurzaam linnen,
Door de mannen wordt gebragt.
En de stof aldaar gewonnen
En geweven en gesponnen
Dient vaak tot een Koningsdragt!

't Zijn niet slechts die hutten, neen,
't Zijn die dorpen en die vlekken,
Tal- en volkrijk, niet alleen,
Die het vlas ten bloei moet strekken:
Gal beschouw 't gewoel, 't gedrang,
In de rijke handelsteden;
Onder al haar werkzaamheden,
Eischt het linnen d' eersten rang.

Zie

Zie de marktplaats daar vervold
Met die kostbre linnenstukken,
Net en keurig opgerold;
Daar zal u de vreugd verrukken,
Die uit aller oogen straalt,
Wijl de wever, met de gelden,
Die hem stedelingen telden,
Bij den steedling voorraad haalt!

Wijk dan 't woelig stadsgedruisch,
Voor de stille waterzoomen,
En het murmlend brongefuis;
Langs de kronkelende stroomen,
Vindt ge een schoon, en grootsch gezigt,
Waar, in uitgestrekte rijen,
Op de nat besprengde weijen,
't Prachtig doek te bleeken ligt!

Wend als nog, voor 't laatst, uw tred
Waar het dok met handelschepen
Vol en opgepropt is. — Let
Op dat torschen, stuwen, slepen,
Wen het logge kielgevaar'
't Linnen in zijn romp voelt tassen,
Om 't, langs de onafmeetbre plasfen,
Heen te voeren rond heel de aard!

Merk

Merk het op! niet slechts tot pracht
Zult ge ons linnen nuttig vinden
Aan dat weefsel en zijn kracht
Dankt de zeevaart, naast de winden,
Hare vlugheid, haar bestaan:
Zie! gewiekt met linnenvleuglen,
Snelt de kiel (zoo ligt te teuglen)
Vliegend over d' Oceaan! . . .

Vreemd'ling! ja, de vruchtbaarheid
Die Natuur, met milden zegen,
Over onze velden spreidt,
Licht, te regt, u lieflijk tegen,
Maar de rijkdom die daar groeit,
Al die wasdom moog verminderen;
Niets zal Vlaand'rens welvaart hind'ren,
Zoo slechts 't linnenmaken bloeit!

LEDEGANCK.

Eccloo, Junij 1830.

In vloeibaarheid en dichterlijken aanleg,
behoeft deze lierzang voor vele voortbrengse-
len van dien aard van meer geoefenden niet
te wijken. Zelfs zoude ik niet aarzelen het
dichtstuk te plaatfen naast het *Buitenleven* van
onzen poort, indien eene al te groote vrijheid
van *rijen* op *weijen* (in couplet 9) dit niet
ver-

verhinderde. Het verwondert mij dat een Vlaming, die de natuurlijke uitspraak van de verlengde *ii* behouden heeft, dit niet gevoelde. Maar het verschil van *dialect* tusſchen *West- en Oostvlaanderen* is zeer duidelijk in de laatste Provincie, waar de klank der verlengde *ii* als *ei* gehoord wordt. — Overigens zoude het der moeite waardig zijn eene verzameling te hebben van al hetgene er in *West-vlaanderen* in taal- en poëzij werd voortgebracht. Mifchien gelukt mij dit later. Te *Dixmuiden* onderscheidde zich in de dichtkunst Mejufvrouw DOORSLAGE; te *Kortrijk*, de Heer HOFFMAN; te *Yperen*, de Heer LAMBIN; terwijl het te *Brugge* aan geene liefhebbers ontbrak. — In deze ſtad zag men bijna alle Franſche opſchriften der uithangborden door goede Nederduitſche vervangen. Van Regeringswege, even als van het Provinciaal Beſtuur, verſchenen alle ſtukken en aankondigingen in meer of min gezuiverde Nederlandſche taal. Menigmaal zag ik mijne leerlingen voor ſommige huizen, de kritiek maken, wanneer iets in de landtaal niet goed geſteld en geſchreven was. Spoedig was het dan verbeterd; ſomtijds den volgenden dag. Onder hen was wezenlijk liefhebberij voor de beoefening der taal.

Nog

Nog verbeeld ik mij te bevinden in hun midden, en mij met hen te verlustigen in het lezen der Vaderlandsche zangen van HELMERS, of in het volgen der moedige Hollander naar *Nova Zembla*, door TOLLENS zoo heerlijk geschilderd. — Met genoeg herinner ik mij die aangename stonden, wanneer, hun gevoel gaande gemaakt, zij den traan niet meester waren, die het oog des jongelings ontrolde, — of wanneer datzelfde oog fonkelde van verontwaardiging bij het lezen van TOLLENS krachtigen lierzang op den dood der Graven van *Egmond* en *Hoorne*. Dan, ja dan bevond ik mij, in de verbeelding voor een oogenblik op den Hollandschen bodem, omringd van onze Vaderlandsche dichters en redenaars, die met welgevallen ons hoorden, en, door hunne zangen en mannelijke taal, ons allen bezielde! — Maar zullen die zaden niet verloren zijn? . . . Helaas! nauwelijks waren eenigen naar de Seminarien en Hooge Scholen vertrokken, of een kwade geest maakte zich van hen meester. — Ik zal niet onderzoeken of dit aan de lessen der Belgische Hoogleraren in de Regten, of aan andere oorzaken te wijten zij, — maar het was te betreuren dat de goede geest der jonge lieden, die althans onder *mijne* leiding ge-

geweest waren, elders niet onderhouden werd.

De Hooge School te *Gent* scheen te de-
zen aanzien eene uitzondering te maken; en
wat er bij de Universiteiten van *Luik* en
Leuven is voorgevallen, is door de dagbladen
genoeg bekend geworden. — Velen mijner
gewezene leerlingen zullen nogtans mijne ver-
maningen en ook mij niet vergeten; en de
volgende brief, mij in October 1. 1. over
Zeeland nagezonden, bewijst dit aanvankelijk.

Gent den 1 Octob. 1830.

Wel-Edele Heer!

„ Verscheidene malen heb ik mij te uwent
„ begeven zonder u te vinden. Nu laatst
„ ontvang ik de onaangename tijding dat
„ UEd. de stad (*Brugge*) verlaten hebt. Ik
„ zelf heb mij moeten verwijderen uit het
„ midden mijner vrienden en weldoeners. Door
„ de tegenwoordige ongelukkige tijdsomstan-
„ digheden in de onmogelijkheid gebragt om
„ mijne ondernomene loopbaan aan de Ake-
„ demie te voleinden, heb ik mij moeten be-
„ graven in een pensionnaat op eene buiten-
„ plaats waar ik, als surveillant, zelfs van
„ de minste vrijheid beroofd, gedurig be-
„ waakt wordende door een' *Ultra-Kriste-*
F „ *lij.*

„ *lijken meester* (*), en, wat nog erger is,
„ ten hoogste afhankelijk van de Geestelij-
„ ken der Gemeente, mijne dagen vroeg en
„ laat, in zorg en verdriet, voor een ei-
„ lendig appointement verslijten moet. Mijne
„ meening toch is niet lang daar te blijven;
„ maar ik moet eene betere gelegenheid af-
„ wachten; en God weet wanneer zij zich
„ zal aanbieden. Oudertusfchen, Mijnheer,
„ leef ik op hoop, en wel op UEd.; want
„ ik geloof uit uwe bestendige welwillend-
„ heid te mogen opmaken, dat UEd. wel
„ zal willen medewerken, voor zoo veel het
„ van u afhangt, tot bereiking van mijn doel:
„ een eerlijk burgerambt, hoedanig het ook
„ zijn moge. — Ontvang op nieuw, Mijn-
„ heer! mijne dankbetuiging voor de goed-
„ heid die gij mij tot hiertoe bewezen hebt.
„ Ik verlang wel hartelijk tijding van UEd.
„ te ontvangen; want, hoe en waar UEd.
„ zich ook bevinde, nooit zal ik vergeten
„ mijnen braven en beminden Profesfor.
„ Ik heb de eer, enz. enz.”

CH. D . . .

Van

(*) De lezer gelieve te verstaan dat al de genen, die
in *Vlaanderen* niet behooren tot de *Roofsche Kerk*, aldaar
voor *geene* *Kristenen* gehouden worden.

Van de *Seminariën* wil ik niet spreken. De beste jongelingen die, zoo lang zij mijne discipelen waren, mij de meeste blijken van achting en liefde gegeven hebben, gewaardigden zich later niet, — toen zij het Priesterkleed droegen, en lesfen van nederigheid en menschlievendheid ontvingen, — mij in het voorbijgaan te groeten!

B I J L A G E

N°. 3. (Bladz. 34).

Dat ik ook toen niet heb stil gezeten om het mijne bij te dragen, blijkt uit het volgende :

à Monsieur S.....

Membre de la deuxième Chambre
des Etats Généraux.

MONSIEUR !

„ Dans un moment, où, par la licence de la
„ presse, on cherche à semer la discorde, et
„ à exciter les esprits contre le gouvernement,
„ j'ai cru de mon devoir, non comme partie
„ intéressée, mais comme citoyen indépendant,
„ de vous adresser quelques réflexions, relatives
„ au projet de loi sur l'instruction ;
„ et comme je ne prétends en aucune manière
„ vous imposer mon opinion, j'ai lieu de
„ croire que vous respecterez la mienne, en
„ mettant de côté toute distinction de Nord et
„ de Midi. —

„ Je vois avec peine que certaines personnes-

„ sonnes, en me demandant mon opinion
„ sur la liberté illimitée de l'enseignement,
„ m'objectent continuellement que je parle
„ dans mon intérêt, ou que je prêche *pro*
„ *Domo*. Il faut donc ou se taire absolument,
„ ou renoncer à tout emploi du gouvernement,
„ si l'on veut émettre librement son opinion.
„ Sous ce rapport, l'intolérance des séides
„ de l'opposition est devenue un véritable dis-
„ potisme.

„ La loi projetée me paraît contenir toutes
„ les garanties désirables contre les usurpations
„ du parti - prêtre en Belgique. Comme vous, je
„ pourrais parler en connaissance de cause de
„ cette faction, qui n'a en vue que le boule-
„ versement des institutions existantes; et qui,
„ pour y parvenir, cherche par tous les
„ moyens possibles, à s'emparer de la jeunesse.
„ On veut, coûte que coûte, une liberté illi-
„ mitée de l'enseignement. Mais ne voyons nous
„ pas tous les jours les fruits amers de la li-
„ berté presque sans limites de la presse?

„ L'ancienne République de la Hollande en-
„ a joui pendant deux siècles; et jamais on n'en
„ a abusé au point de plaisanter sur le temps
„ qu'il faut pour couper le cou à un Roi. Ja-
„ mais on n'a parlé d'exposer un Monarque au
„ pilori de son trône, et de mépriser les or-

„ donances également émanées de lui , comme
„ l'a dit *l'infâme* journal de LOUVAIN. — Nous
„ ne sommes plus à l'époque sanglante où , par
„ une fausse application des principes de li-
„ berté , d'égalité et de fraternité , on attentait
„ à la vie des Souverains et de tout honnête
„ citoyen , qui ne faisait pas *chorus* avec le
„ rebut des peuples. — Mais quels sont ceux
„ qui furent la cause primitive de tous ces
„ désastres ? Les prêtres , je n'hésite pas à le
„ dire , les jésuites qui , en tout tems , ont
„ troublé les états pour étendre leur domination.
„ L'histoire est là , Monsieur , pour appuyer
„ ce que je viens de dire. — Je sais bien qu'il
„ y a une exception à la règle générale ; qu'il
„ y a eu , et qu'il y a encore des prêtres éclai-
„ rés et vertueux , de vrais imitateurs des apô-
„ tres qui ne prêchaient que la concorde et la
„ paix. Mais que peuvent ils contre cette masse
„ d'hypocrites et de perturbateurs qui les do-
„ mine et les entraîne ? J'oserais l'affirmer :
„ si les États Généraux ont la faiblesse d'écouter
„ la voix des ennemis de la concorde , ils auront
„ à se reprocher les maux qui ne tarderont pas
„ à fondre sur la patrie , et qu'ils se seront attirés
„ eux-mêmes. — La sage liberté , dont nous
„ pouvons jouir dans notre belle patrie , sera
„ foulée aux pieds pour faire place au despotis-
„ me

„ me des ultra montains. Car, faites y attention :
„ ils se sont unis aux ultra-libéraux , pour
„ réclamer la liberté de la presse , dont on abuse
„ tant aujourd'hui , — et ce , comme un moyen
„ de déclamer contre le soi-disant monopôle de
„ l'instruction, dont ils ne cherchent qu' à s'em-
„ parer eux-mêmes. Une fois obtenu , ils tour-
„ neront leurs armes contre cette même li-
„ berté d'écrire qu'ils ont toujours condamnée ,
„ non pas pour eux , mais pour les peuples
„ qu'ils veulent tenir dans l'ignorance ! Alors
„ l'amour de la patrie ne sera plus qu'une chi-
„ mère ; il ne faudra plus songer à devenir une
„ nation indépendante , parcequ'on dépendra
„ de Rome , en suivant aveuglement les in-
„ structions de ses émissaires.”

„ Il en est de même de ceux qui envoient
„ leurs enfans étudier à l'étranger. Tout ce
„ qu'un enfant apprend dans sa jeunesse , il ne
„ l'oublie jamais. Envoyez , par exemple , un
„ enfant à l'âge de douze ans dans un collège
„ de Paris , (à cet âge il n'est pas encore à
„ même de pouvoir apprécier les instructions de
„ sa patrie). Eh bien , dans ce collège il
„ entend faire l'éloge de tout ce qui se
„ rattache à la France ; jamais il n'entend parler
„ de son propre Pays , ni des hommes qui
„ l'ont honoré ; car , par orgueil national , les

„ maîtres étrangers , dont il écoute les leçons ,
„ s'abstiennent de faire des citations ou des
„ comparaisons , qui pourraient être au des-
„ avantage de leur pays.

„ Qu'arrive-t-il ? Ayant contracté insensiblement des habitudes étrangères, et sucé des principes contraires à son pays , le jeune homme ,
„ à l'âge de dixhuit ans , rentre dans la maison paternelle. Il à une antipathie de tout ce qui l'entoure ; à ses yeux rien n'est bon , parce que dans son collège, on lui à fait voir que, hors de la France , rien ne peut être bon. Il n'y a que son patrimoine qui l'attache encore tant soit peu à son pays.

„ Enfin , il embrasse un état , soit par nécessité , soit par ambition. Devenu père de famille , croyez vous qu'il donnera à ses enfans une instruction conforme aux principes qui font la base du bien-être de son pays ? Impossible. Plein de préjugés , il enverra pareillement ses enfans à l'étranger pour y recevoir leur éducation, et c'est ainsi que l'esprit national se perd de plus en plus , jusqu'à ce qu'enfin on cesse d'être une nation indépendante.

„ Voyons nous les Français , les Anglais , et les autres nations agir de la sorte ? Non ; ils sentent trop la dignité de leur existence politique. Ils n'iront pas , hors de leur pays ,
„ cher-

„ chercher ce qui peut nuire à leur industrie ; et
„ s'ils le font, c'est au contraire pour se per-
„ fectionner dans l'une ou l'autre science , ou
„ pour s'enrichir des choses qui manquent abso-
„ lument dans leur pays. Jadis, on voyait un
„ grand nombre d'étrangers suivre les cours de
„ nos universités; et les HEINSIUS, les BURMAN ,
„ les BOERHAVE, les VAN SWINDEN et tant d'au-
„ tres hommes célèbres, ont été autant d'astres
„ qui ont répandu leur lumière sur plusieurs
„ parties de l'Europe. Mais ces étudiants étran-
„ gers étaient des hommes faits, qui avaient reçu
„ leur première éducation dans leur propre pays;
„ de sorte qu'on ne devait pas craindre que
„ l'amour de la patrie fût étouffé en eux.”

„ Je pourrais m'étendre longuement sur ce
„ point, et réfuter toutes les objections que l'on
„ pourrait me faire; mais je crains de fatiguer
„ votre attention. Cependant, veuillez me per-
„ mettre encore une observation.

„ Les pétitionnaires demandent *la liberté illi-
„ mitée* de l'enseignement; ils ne veulent pas
„ qu'on exige de l'instituteur un certificat de
„ moralité ni de capacité. Autant vaudrait-il
„ demander des médecins ignorans pour traiter
„ les malades; des avocats et des juges sans étude
„ pour faire perdre la plus juste des causes; et
„ mille autres absurdités semblables. — Si leurs

„ idées étaient admises, il s'en suivrait une con-
„ currence sans bornes. — Eh bien, les charlatans
„ ne manqueraient pas de se montrer partout ,
„ pour ensuite se tuer l'un l'autre. Ne voyons
„ nous pas tous les jours les effets de cette con-
„ currence, par exemple, des Diligences qui ex-
„ posent la vie des voyageurs, (car aujourd'hui
„ tout se fait à la hâte) — de ces marchands et
„ commis ambulans, qui vont de porte en porte
„ forcer, pour ainsi dire, les habitans d'acheter
„ de leurs marchandises même au-dessous du prix?
„ Et encore la liberté de commerce est-elle tout
„ autre chose que la liberté de l'enseignement.
„ De celui-ci dépend le bonheur ou le malheur
„ d'un pays ; et il est du devoir de tout Gou-
„ vernement , de veiller à ce qu'il ne tombe pas
„ entre les mains d'hommes ambitieux ou d'aven-
„ turiers , qui n'ont en vue que la perte de l'état.”

„ Si donc le Gouvernement présentait une loi
„ trop faible sur l'enseignement , et que je fusse
„ membre des États Généraux, je n'hésiterais pas,
„ la loi fondamentale à la main, de réjetter un
„ projet qui, par son adoption, causerait la
„ ruine de la patrie.

„ J'ai l'honneur d'être, etc.”

Bruges , Decembre 1829.

P. VAN G.

Zoo

Zoo mijn geheugen mij niet bedriegt, stond er in het aangeboden ontwerp van wet op het onderwijs een artikel, waarbij het studeren buiten 's lands geoorloofd werd, iets waarvan het schadelijke door mij in den brief wordt aangetoond, — terwijl iedereen, en dus ook vreemdelingen, zich als leeraars tot het examen konden aanbieden, zonder dat zij behoefden te bewijzen waar zij hunne kundigheden hadden opgedaan. Ook dit keur ik gedeeltelijk af; want, naar mijn gevoelen diende men het *meest* te letten op de *denkwijze* en *beginselen* van den onderwijzer. — De Belgische Geestelijken die, van alles het hunne willende genieten, en, door zich het onderwijs aan te matigen, zoo menig gehuwd onderwijzer, vader des hujsgezins, benadeelden, zouden, door die wet, de volle vrijheid verkregen hebben om naar hunnen zin te handelen, indien de *gevoerde eed* geen' grenspaal was waarop hun invloed moest aftuilen. Van dezen kant keurde ik de voorgedragene wet weder goed; ofschoon wij in onze dagen gezien hebben, van welke waarde de *eed* is bij de Belgen.

B I J L A G E

N°. 4. (Bladz. 60).

Utrecht den 24 October 1830.

Waarde Vriend!

„ Heden verneem ik van mijn' vriend
„ v. A., dat UEd. frisch en gezond te *Vlissin-*
„ *gen* zijt aangekomen, hetwelk mij veel plai-
„ sir doet. Ja, waarde vriend, ik moest al een
„ prooi der verrotting zijn, volgens de attentie
„ van die brave Bruggelingen; want zij wilden
„ mij op verscheidene wijzen om het leven
„ brengen. Maar zij konden het niet eens wor-
„ den; de een wilde mij ophangen, de andere
„ zoude mij villen, een derde mij in een vizel
„ stampen, en nogtans bevind ik mij frisch en
„ gezond te *Utrecht*. En het schoonste van de
„ zaak is, dat ik gedurende vier dagen, eer wij
„ *Brugge* verlaten hebben, alléén in groot
„ *tenue*, naar de kermis van *St. Kruys* ben ge-
„ gaan,

„ gaan , alwaar zich ten minste twee duizend
„ menschen bevonden , zoo van de besten als
„ van de geringsten. Een ieder zag mij aan
„ alsof zij mij wilden verscheuren , maar daar
„ hadden zij toch geen trek in. Zij wisten
„ wel dat vader GERRIT geen kat was , om
„ zonder handschoenen aan te vatten. Tevens
„ heb ik met veel genoeg en plaisir beant-
„ woord aan den mij opgedragen post van den
„ 26 op den 27 September l.l. , toen ik , des
„ avonds ten 5 ure , door den Bataillons-Overste
„ gekommandeerd werd , om met zes en dertig
„ flankeurs post te vatten aan den hoek van
„ het koffijhuis *de Foi* , zoodat ik de *Vlaming-*
„ *straat* en *Philipstokstraat* konde bestrijken ,
„ alwaar zich , op dat oogenblik , voor het min-
„ ste twaalf honderd muiters bevonden , die
„ reeds met steenen smeten. — Ik begaf mij be-
„ daard vóór mijn *peloton* , en vroeg zeer vrien-
„ delijk , of zij met dat steenen smijten wel een
„ weinig wilden ophouden ; maar neen , en juist
„ wilde het ongeluk , dat ik een steen tegen
„ mijn been kreeg , omdat ik voor mijn pelo-
„ ton stond. Nu begaf ik mij achter hetzelfde ,
„ en kommandeerde aan het eerste gelid om te
„ vuren ; en zoodra het schot af was , dan we-
„ der vellen en laden , terwijl het tweede gelid
„ weér vuur gaf , — en zoo hield ik een ge-
„ sta-

„ stadig vuur tot 's nachts ten half elf ure.
„ Ten twaalf ure zag ik den Heer BIESBROUCK
„ (chirurgijn), met drie van zijne élèves, het
„ eene huis in en het andere huis uitgaan, om
„ de geblesseerden te verbinden, die in de Vla-
„ mingstraat bij eenige burgers waren binnen ge-
„ bragt. Dus kan UEd. denken wat er is om-
„ gegaan. Zij dachten, dat de *flanqueurs* zouden
„ overloopen, maar zij zijn het gewaar gewor-
„ den hoe zij overliepen, ...

„ Heden avond ontvangen wij de tijding om
„ van hier te vertrekken. Leef gelukkig en
„ vaarwel.”

Uw Vriend,
M.

NA.

N A S C H R I F T.

Hetgene op bladz. 34 en 35 gezegd wordt, zoude, door de troonsbeklimming van den Hertog DE NEMOURS, als Koning der Belgen, onder het Regentschap van den Generaal LA FAYETTE, vervallen zijn. Deze benoeming roch was een nederlaag voor de Belgische geestelijken. —

VERBETERINGEN.

Op bladz. 3, regel 3, van bov. staat: *dagen*, lees: *deze*.

- 11, — 4, — *weerkw*,
— *weerkw*.
- 11, — 2, van ond. — *den eenigen*,
— *de eenige*.
- 20, — 20, van bov. — *adellijken*,
— *adellijke*.
- 27, — 7, — *de troost*,
— *den troost*.
- 28, — 18, — *bij*,
— *bij de*.
- 31, — 10, — *in*,
— *is*.
- 41, — 15, — *de*,
— *der*.
- 42, — 8, — *omvergeftoten*,
— *omvergeftooten*.
- 42, — 19, — *gefmeedde*,
— *gefmeed*.
- 57, — 18, — *verhaald*,
— *verhaalde*.
- 63, — 7, — *denkwijzen*,
— *denkwijze*.
- 66, — 13, — *dien*,
— *dien*.

W E R -

W E R K E N

van denzelfden Schrijver in *België* uitgegeven.

Zede- en Letterkundige Lesfen, of Bloemlezing uit
Nederlandsche Dichters en Prozaschrijvers, ten dienste
der Athenæa, Kollegiën, en bijzondere gestichten van
Opvoeding, gr. 8vo. 590 bladz. (*Dit werk kan ook
met vrucht gebruikt worden in de Noordelijke Pro-
vinciën.*)

Méthode pour apprendre les verbes de la langue Hollan-
daise, avec la nomenclature des verbes irréguliers
simples et des irréguliers Composés, leurs tems primi-
tifs, et leurs différentes significations. —

Iets over de Werkwoorden der Nederlandsche Taal; ten
dienste der Onderwijzers, en voornamelijk van diege-
genen, welke geroepen zijn om vreemdelingen in de-
zelve te onderrigten. (Uitverkocht.)

Beginfelen der Nederlandsche Taal, ten dienste der la-
gere Scholen. (Tweede druk.)

Redevoering over het noodzakelijke van de aankweeking
der Volkstaal, en de genoegens daarmede verbonden.
(Tweede druk.)

Redevoering over het ongegronde der vooroordeelen,
tegen de Nederlandsche Taal. —

